

בעזה ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ימים נוראים

* * *

דרשת שבת שובה

* * *

חידושי סוגיות

לשבת שובה

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תרכ"א

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

לפני תקיעת שופר יום א' דראש השנה תשע"א לפ"ק

שופר צראש השנה, אינס מפורשים בקרא, אלא נלמדים הם מיוזל בגזירה שוה, וכמו שאמרו (שם) מנין שצשופר, תלמוד לומר והעצרת שופר תרועה וכו', ומנין שפשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, תלמוד לומר והעצרת שופר וכו', צחדש השציעי, שיהו כל תרועות החדש השציעי זה כזה ע"ש. ויש להצין למה לא נאמר מפורש קדר התקיעות צראש השנה עגמה, אלא נלמד מתקיעות של יוזל.

אצו אומרים צתפלה, היום הרת עולם, היום יעמיד צמשפט כל יצורי עולמים, אס כצנים אס כעצדים, אס כצנים רחמנו כרחס אצ על צנים, ואס כעצדים עיינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטינו. ויש צזה כפל לשון, שני פעמים, אס כצנים אס כעצדים. ונראה דצגמרא (קידושין לו.) איתא, תניא צנים אס לה' אלקיכס (דברים יד-א), צזמן שאסס נוהגין מנהג צנים, אסס קרויין צנים,

תקעו צחדש שופר צכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט אלקי יעקב (מהלים פא-ד). ויש להצין הלא הכתוב קורא אותה צשס יום תרועה (צמדצ כט-א), ואס כן יותר יוצדק לומר הריעו צחדש שופר. – גס מה שאמר צכסה, דרשוהו חז"ל מלשון כיסוי, איזהו חג שהחדש מתכסה צו, הוי אומר זה ראש השנה (צניה טו.). ויש להצין למה כינה כאן אס החג צמה שהוא מכוסה. – ואמרו (שם) עוד, כי חוק לישראל הוא, האי חק ליסנא דמוזני, כל מוזנותיו של אדס קצוצים לו מראש השנה ע"ש. ויש להצין קשר הדברים זה לזה.

וצראה דאיתא צמשנה (ראש השנה לג:) קדר תקיעות שלש [אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות], של שלש שלש [תקיעה תרועה ותקיעה לכל אחת ואחת] ע"כ. וצודאי שסודות רבות גזוות צזה. ועוד גס זאת, שכל פרטי דיני תקיעת

אזיו, לא יזרקנו החוצה, אלא יטפל עמו להחזיקו ולרפאותו, וליתן לו זרכיו לפי ענינו. ואם לא עשה כן, אז אכזר יקרא. כן אנחנו עומדים ערומים מוכים ופצועים, ואז רחמן מחפש עצות איך לסדרו, ולא ישליכנו מלפניו, ואנו מבקשים רחמנו כרחם אב על בנים, ואל תשליכנו מלפניך, ורוח קדשך אל תקח ממנו.

אמנם גם 'אם כעצדים', שיאל דינו שאין אנו קרויין בנים אלא עצדים, יש לנו תביעה להקצ"ה, הרי יש דין תורה איך האדון צריך להתנהג עם העבד, וכמו שאמר הכתוב (ויקרא כה-לט) וכי ימוך אחיך וגמכר לך, לא תעבדו בו עבדות עבד (עבודה של גנאי, שיהא ניכר זה כעבד), ולא תרדה בו צפרק (מלאכה שלא לצורך כדי לענותו).

ואמרו חז"ל (קידושין כ.) כי טוב לו עמך (דברים טו-טו), עמך במאכל ועמך במשתה, שלא יהא האדון אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיצר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו ע"כ. וכתבו צתוס', דאם אין לו אלא כר אחת צריך למסור לעבדו ע"ש.

אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויין בנים, דברי רבי יהודה. (והיינו דדרש שזה המשך עם הקרא שלאחריו, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, שרק בזמן שאתם נוהגים כעם קדוש, אז אתם קרויין בנים לה' אלקיכם). רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויין בנים שנאמר וכו', זרע מרעים בנים משחיתים (ישעיה ה-ד). ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני א-ל חי (הושע ד-א) ע"כ.

ולכן קודם שנכנסים להמשפט, הרי אינו דומה משפטו של בן מלך לעבד המלך, ומכל שכן כאשר המלך עצמו הוא השופט, והיום צריך מלך המשפט לדון את עמו, והיום יכתב צספר הזכרונות החיים והמות, וכאשר עומדים במצב שאין עושין רצונו של מקום, שיש בזה מחלוקת אם הם כבנים או לא, אז מתחלה יעמיד במשפט על דבר זה עצמו אם כבנים אם כעצדים, מהו המצב שלנו. ואין אנו יודעים תוצאות המשפט הזה, ולכן אומרים אחר כך, אם כבנים, אם יאלה המשפט שכל זאת אנו קרויין בנים, הרי אבא חס על בנו, ורחמנו כרחם אב על בנים.

האב שיש לו בן חלוש או חולה, גם כאשר אינו מתנהג לרוחו של

ילפינן מעבד כנעני לישראל ע"ש]. ואם כעבדים, 'עינינו' דייקא לך תלויות, שאם יוצא עבד בעין, על אחת כמה וכמה ציסורין הממרקין.

והנה הרה"ק רבי שלום מצעלוא ז"ע, פירש המסורה ג' פעמים פדות, ושמתי פדות בין עמי ובין עמך (שמות ה-ט), פדות שלח לעמו (תהלים קיא-ט), והרצה עמו פדות (שם קל-ז), והוא כי יש שלשה סוגי גלויות, אחד, מה שישראל בגלות ציד הנכרי, הן הגלות הכללי שכלל ישראל הם מפוזרים בארבע כנפות הארץ, אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו, והן הגלות הפרטי שקובל מגוי פרטי, והוא הגלות הקל שבכולם, ולכן אמר ושמתי פדת בין עמי ובין עמך, פדות רפה. השנית, מה שישראל אחד הוא בגלות תחת חזירו ישראל, שכן רע, או במקום פרנסתו, או אשתו מושלת עליו, וגלות זה קשה יותר, ולכן אמר פדות שלח לעמו, ונאמר פדות בדגש.

אמנם יש גלות יותר קשה, מה שהוא בגלות ציד עצמו, הן בגשמיות, הנצרות המעיקות עליו מכל ד', שאין נותנים לו מנוחה, וחסר ממנו הרחבת הדעת, והן צרוחניות, רשעים הם מסורים ציד לבס, ואין

והנה התורה הקדושה נקראת 'אור', כי נר מנורה ותורה אור (משלי ו-כג), ואנו מבקשים גם אם דינינו כעבדים, עיינו לך תלויות עד שתחנונו, ותוציא 'כאור' משפטינו, שמשפטינו יהיה כאורה של תורה, שאסור לזער ולענות העבד, הלא הקב"ה יש לו הכל, וממה שיש להאדון צריך ליתן גם להעבד, ודינה של תורה הוא להמציא להעבד מכל מה שיש להאדון.

ובצינו עוד דין בעבד, וכי יכה איש את עין עבדו וגו', לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן עבדו יפיל, לחפשי ישלחו תחת שינו (שמות כא-כו), והיינו שהעבד יוצא בשן ועין. וגם אנו לקינו במשך השנה צהשן שלנו, שנתחסרה פרנסת ישראל, וההמונות נעשו מנומנמים ליתן לחם לפי הטף. וכמו כן נסיונות העין רבו מאד, עד שאנחנו מוכים גם צהעין, ומהראוי שנלא לחירות עזור זה. ואם כי דין זה הוא רק בעבד כנעני, מכל מקום הרי אמרו חז"ל (ברכות ה.) דאנו למדים גם לישראל מעבד שיוצא בשן ועין, שאסור לו להשתעבד צו עוד, דקל וחומר יש ציסורין, מה שן ועין שהוא אחד מאבריו של אדם יוצא בהם לחירות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם לא כל שכן ע"ש. [ועיין בפני יהושע ובצן יהודע (שם), איך

סדר תקיעות שלש, מלכיות זכרונות שופרות, והיינו שמלכיות הם נגד הגלות היותר קשה, שהוא כבוש ציד יצרו כעצד לאדונו, ואמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, שלא יהיה עליו שום שיעבוד רק ממלכו של עולם, וצדיקים לצם צידם. ושזו צא זכרונות, והוא כנגד הכאבים המעיקים ממה שיש לו מיישראל חצירו, הן צביתו צפרטיות, והן צחוך צביתו, לעורר רחמי שמים שנלא ממנו לחירות, ויעלה זכרוניו לפניו לטובה, ויכששו רחמיך את כעסך מעלינו, ותתנהג עמנו בצדק וצרחים. ושזו נגד הגלות הכללי ישראל בין האומות, אנו תוקעים סדר שופרות, והיה ציוס ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האוצדים צארך אשור והנדחים צארך מצרים והשתחוו לה'. ולכן סדר תקיעות הם שלש, והם של שלש שלש, לרמז על החירות משלש גליות אלו.

וזהו שאמר הכתוב, תקעו צחדש שופר בצקס ליום חגנו, כי צראש השנה לא נאמר תקיעה, אלא יוס תרועה, וגם לא נאמר שופר כלל, והן 'התקעו' והן 'השופר' הוא צקס, מכוסה ולא נגלה צתורה, אלא למדים אנו זאת מיוצל, להורות דכמו ציוצל התקיעה מוציאה העצדים לחירות, כן הוא גם צהתקיעות של ראש השנה,

צכחם להכניע את יצרים, ואין שלום צענמי מפני חטאתי, הולך אחר יצרו שולל צבהמה לשחיטה, וזהו הגלות היותר קשה צצכולן. אך גם על זה יש לנו הצטחה מאת ה', שאם נתפלל אליו צכל לב, והרצה עמו פדות, עמו ר"ל עם עצמו, וצזה נאמר 'והרצה' דייקא, לפי שהוא קשה מכולן, וגם אחר שנפדה פעם, הוא נופל שזו צרשת יצרו, וצריך פדות עוד הפעם, ועם כל זה, והרצה עמו פדות עכדה"ק (הוצא צאמרי יוסף פ' וישצ).

וזהו ציוצל נאמר, וקראתם דרור צארך לכל יושביה, ושצתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה-י). והתקיעה ציוצל הוא סימן של שיחרור מעצדות לחירות. וגם עצד נרצע זה חמשים שנה, יוצא אז לחירות, וצשנת היוצל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. כן נלמד התקיעות של ראש השנה מיוצל, להמשיך צתקיעות אלו חירות גם לנו, לצאת מן המצוקות הסוצצים אותנו, על ידי השופר, הקצ"ה מתעלה מכסא דין לכסא רחמים, עלה אלקים צתרועה הוי"ה צקול שופר, ומוציא כל אחד מאתנו מעצדותו לחירות.

ובהיות כי צריכין אנו לחירות משלשה סוגי גליות, לכן

משה את פני ה' אלקיו (לז-יא), רצון
 אמרין מהו ויחל, לשון חילוי (מתיקות,
 ע"ד חורפיה ממליא ליה), עשה את המר
 מתוק וכו', כיון שבאו ישראל למרה,
 מה כתיב שם ויצאו מרתה (טו-כג),
 התחיל משה מהרהר בלבו ואמר,
 המים הללו למה נבראו, מה הניח יש
 לעולם בהן, מוטב היה אלו לא נבראו.
 ידע הקב"ה מה היה מחשב בלבו,
 אמר לו הקב"ה לא תאמר כן, ולא
 מעשי ידי הן, יש דבר בעולם שלא
 נברא לצורך, אלא אני מלמדך היאך
 תהא אומר, אמור כך, עשה את המר
 מתוק. ומנין שלמדו הקב"ה להיות
 אומר כך, ראה מה כתיב (טו-כה)
 ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ, ויראהו
 אין כתיב כאן אלא ויורהו, אין ויורהו
 אלא לשון למוד שנאמר (משלי ד-ד)
 ויורנו ויאמר לי, וכתיב (שמות לה-לד)
 ולהורות נתן בלבו. היה הדבר מסורת
 ביד משה ולא עשה, אלא כיון שבאו
 ישראל למדבר ובקש האלהים לכוונתן,
 אמר לו משה רבש"ע בקשת לאבד את
 ישראל, מכלה אתה אותם מן העולם,
 לא כך אמרת לי במרה, הוי מתפלל
 ואמור עשה את המר מתוק, ואף
 עכשיו חלי מרירתן של ישראל ופא
 אותן, הוי ויחל משה ע"כ.

והנה כאשר מוסיפין מספר דצ"ט
 (עולה שו) למספר מ"ר, הרי

וקראתם דרור לכל יושביה, ועל ידי
 זה נעשה יום הזה יום חגנו. כי חוק
 לישראל הוא, חוק ליטנא דמוני, הן
 בעיני גשמיים לורכי פרנסתו שעוד
 עליה עבודת פרך, יכולים להמשיך
 בראש השנה חירות ממנה, והן
 בעבודתו ליערו, משפט לאלקי יעקב,
 יוכל היום לנאת לחירות, לעשות
 מעשה רצון קונו.

ככל יומא מתרחיש לנו יום נעלה
 כזה, אשר היום ה' ממניח עצמו
 לנו, דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו
 קרוב, היום נוכל לנאת לחירות מכל
 השיעבודים שלנו, ומכל המצוקות
 שמעיק לנו, ויש לנצל עבודת היום
 בתפלה ותחנונים. ויום הזה הוא
 'ראש' השנה, הראש רגיש מאד, וכל
 נדוד חסרון בהראש פועל על חברי
 הגוף, וכל חולי ולא חולי ראש, ואם
 נפעול ישועה היום, אז יוכל למנוע
 הרבה עגמת נפש צמשך השנה.

אנו אומרים בתפלה, אחילה לא-
 חלה פניו, אשאלה ממנו מענה
 לשון, ולכאורה יש צוה כפל לשון,
 'אחילה' לא-ל 'אחלה' פניו. אמנם יש
 לומר, כי מנהג ישראל להטביל הפת
 והתפוח בדבש, ומתפללים על שנה
 טובה ומתוקה. ויש לומר עוד צוה,
 דאיתא במדרש (שמו"ר מג-ג) ויחל

ען חיים היא למחזיקים בה, כאשר מקבלים על עצמם עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (אבות ג-ה), והתורה הקדושה מתוקה מדבש ונופת לופים (תהלים יט-יא), והיא ממתיקה את המר.

וְזָדוֹן רִיבּוֹי הַתּפּלוֹת שָׁאֵנוּ מִתּפּלִים צִימִים הֵלְלוּ, אַחַר שֶׁהִטְעִימְנוּ מַמִּים הַמְרִים, אֲנוּ מִצְקָשִׁים עֲשֵׂה אֵת הַמֵּר מִתּוֹק, שִׁימְחִיק לָנוּ כָּל הַקִּישׁוּיִים שֵׁשׁ לָנוּ, וְהַקְצִי"ה כָּל יִכּוֹל, גַּם אֵת הַמֵּר עֲצָמוֹ מֵהַפֶּךְ לִמְתּוֹק, שִׁמְחוֹךְ הַזֶּרֶה עֲצָמָה מִמֵּנִיא רוּחָהּ. וְיִוְרֶהוּ ה' עַךְ, הַקְצִי"ה הַרְאָה לָנוּ שֶׁצְבָלֶת עוֹל הַתּוֹרָה, יִמְתְּקוּ הַמִּים. כָּל אֶחָד לְצַו נִשְׁבֵּר עַל הַעֲבֵר, וּמִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְעִבּוֹד אֵת ה' מַעֲתָה בְּשִׁמְחָה וְטוֹב לְצַב, וְכֹזֵה עֲצָמוֹ יִמְתְּקוּ כָּל הַדִּינִים. וְקוֹל הַשּׁוֹפֵר חֹזֵק מֵאֵד, לְשִׁבֵּר כָּל הַגְּבּוּרוֹת, וְיִתְמַשֵּׁךְ לָנוּ שִׁפְעַת בְּרַכָּה בְּצַנִּי חַיִּי וּמְזוּנֵי לְכָל יִשְׂרָאֵל, פִּרְנָסָה בְּהַרְחָצָה, שֶׁלֹּא יִטְרַכּוּ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶה לְזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר (רעגירונ"ג), וְאוֹתָן שֶׁאֵין לָהֶם בָּנִים יוֹשְׁעוּ בְּצַנִּים, וּמִי שֵׁשׁ לָהֶם בָּנִים, לֹא יִהְיֶה לָהֶם זֶעַר גִּדּוֹל בָּנִים. אֲמַרְנוּ הַיּוֹם בְּפִיֵּנוּ כִּי צִיּוֹם הַזֶּה נִפְקָדוֹ שְׁלֵשָׁה עֶקְרוֹת, וְאִם הַקְצִי"ה מוֹשִׁיעַ אוֹתָן שֶׁאֵין יְכוּלִים בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע לִהְיוֹת לָהֶם בָּנִים, הֲרֵי צוּדָאֵי שְׁמֵי שֵׁשׁ לוֹ

זֶה עוֹלָה כַּמִּסְפָּר מִתּוֹ"ק. וְזֶה בְּקִשְׁתֵּינוּ צִימִים אֵלֶּה לְהַמְחִיק מִרִירוֹתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵן הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁעֲשֵׂה אִזּוֹ וְיַחַל מִשָּׁה, וְהֵן עֲצָם מִצְבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַמִּצְבָּ מֵר מֵאֵד, הֵן בְּפִרְנָסָה, וְהֵן צְחוּלֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְנַחַת מֵהִילָדִים לְגַדְלָם לְתוֹרָה, וְאֲנוּ עוֹשִׂין סִימָנָה טְבַח בְּדַב"ש, שִׁמְסָפֵר זֶה עוֹשֵׂה מִמֵּ"ר מִתּוֹ"ק.

וְאִיתָּה בְּמִדְרַשׁ (שס) אָמַר רַבִּי אֲבִין בְּשֵׁם רַבִּי לִוִּי בֶן פֶּרְטָא, צִימֵי מִשָּׁה הִיָּה לָנוּ מִי שִׁיחְלָה הַמְרִירוֹת שִׁלָּנוּ, הוּי וְיַחַל מִשָּׁה, אֲבָל צִימֵי דְנִיָּאֵל לֹא הִיָּה לָנוּ מִי שִׁיחְלָה הַמְרִירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּנִיָּאֵל ט-יג) וְלֹא חָלִינוּ אֵת פְּנֵי ה' אֲלִקְנִינוּ (וּדְרַשׁ פְּנֵי לְשׁוֹן כַּעַם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פְּנֵי יִלְכוּ, וְכְמוֹ שֶׁאֲמַרוּ (בְּרַכּוֹת ז.) פְּנִים שֶׁל זַעַם) ע"כ. וּמֵה נֶאֱמַר אֲבִין, דּוֹר יְתוֹם, וְאִין מִי שִׁיעֲמוּד לְחָלוֹת וְלִהְמַחִיק אֵת הַמֵּר. וְעַל כֵּן בְּפִתִּיחַת הַתּפּלָה, אֲנוּ אוֹמְרִים אוֹחִילָה לֹא-לִי, אֲנִי מִתּפּלֵל וּמַחְלָה לְה', אֲחִלָּה פְּנִי, שֶׁאוֹכֵל לְהַמְחִיק אֵת הַזַּעַם שֶׁל מַעֲלָה, הֵן אֲמַת שֶׁאֵין דְּבַר מֵר שֶׁלֹּא נִבְרָא לְזוֹרֵךְ, אֲבָל אֲתָה הוֹרַתָּנוּ לְאֲמוֹר, עֲשֵׂה אֵת הַמֵּר מִתּוֹק.

וְאִיךְ הַמְחִיק ה' לְמִשָּׁה אֵת הַמֵּר, וְיִוְרֶהוּ ה' עַךְ וְיִשְׁלַךְ אֵל הַמִּים וְיִמְתְּקוּ הַמִּים (טו-כח), עַךְ זֶה הַתּוֹרָה,

זנים, יושיע אותם ה' שינצלו ממצר
גידול זנים, ויוכלו לגדלם על דרך
התורה והיראה, וזכה לשנה טובה
ומתוקה, ושנת זרחה, ושנת גאולה
וישועה בקיצון נדחי ישראל על ידי
משיח בן דוד צב"א.



דרשת שבת שובה תשע"א לפ"ק

אותם מהכח אל הפועל. אמנם
דיבורים של לדיק משאירים על האדם
השפעה לזמן מרובה, ולפעמים גם
לדורות עולם, שכאשר חוזרים על
הדברים מרגישים אש של קדושה
שישנם צהדיבורים, ועל זה יש להפיל
מתחלה תחנה ובקשה, שיזכה להשפעה
מן השמים צהדיבורים שדורש. ולכן
מתחלה אמר משה 'האזינו השמים',
היינו שיאזינו דברי תפלתו ותחנתו,
שישפיעו לו מן השמים הדיבורים לתוך
פיו, לאלם מערכי לב ומה' מענה
לשון, ורק אחר זה 'ואדברה', אוכל
לדבר אל בני ישראל, ויעשו הדברים
רושם, 'ותשמע הארץ אמרי פי'.

ובזדה זו מנינו אלל המטר, שמתחלה
נעשה ההכנה לזה מלמטה,
ואד יעלה מן הארץ, ואחר זה והשקה
את כל פני האדמה (בראשית 3-1),
שיורד המטר מלמעלה ומשפיע למטה.
ועוד אנו רואים צהמטר, שהשפעת
המטר הוא לתועלת מתחלה לפי שעה,

האזינו השמים ואדברה ותשמע
הארץ אמרי פי, יערוף
כמטר לקחי וגו' (לב-א). וכתב צאור
החיים הק' יש להעיר, ראשונה למה
אמר ואדברה, ולא אמר על זה הדרך
האזינו השמים דברי. ועוד למה לא
כלל אותם יחד, ויאמר האזינו השמים
והארץ, או שמעו שמים וארץ ע"ש.

תפלה על דברי התוכחה

שיעשו רושם מיד ולדורות

וגראה כי משה רבינו עמד אז
להוכיח את ישראל ציומו
האחרון צשירת האזינו, ותכלית
התוכחה אינו אמירת הדברים לבד,
אלא שיהיו הדברים נכנסים אל הלב
לעשות רושם על השומע. ועל זה יש
להפיל תחנה ובקשה שישפיעו מן
השמים קדושה צהדיבורים לרכך
הלבבות ויכנסו הדברים. וגם לפעמים
עושים הדברים רושם רק לפי שעה,
אבל כאשר יוצא מהצית המדרש
מתקרר ההתעוררות, ואינו מוטיא

שלא ימוש ספר התורה הזאת גם מפייהם. - ותפלה זו מתפלל כל העומד בשער להורות לעם ה' דרכי ה', שיתנו צפיו שפע קודש מלמעלה שיעשו הדיצורים רושם, וה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, ויערוף כמטר לקחי, להוליד ולהנמיח גם לאחר זמן, ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

*

קריבו היום בהפטורה, שובה ישראל עד ה' חלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושבו אל ה', אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב, ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד-ג). יש להבין כפל לשון התשובה, 'שובה' ישראל וגו' 'ושבו' אל ה'. וגם למה מתחלה אמר 'עד' ה' חלקיך, ושוב אמר ושובו אל ה'. ועוד יש להבין מה שאמר כי כשלת בעונך, וכי רק בשביל שבאו מכשולים על החטא יש לחזור בתשובה, הרי גם כאשר ה' מאריך אף, ולא הביא כשלוך ברוב רחמיו, יש גם כן לשוב אל ה'.

להחזיק בהרהורי התשובה גם בהימים הבאים ו**בציינו** עוד שהנביא אומר (הושע ו-א) לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו, יך ויחשנו, יחיינו

שיכולים לשמות המים לרוות הנמאון, ועוד גם זאת שמשאיר השפעתה לזמן מרובה, וכמו שנאמר כי כאשר ירד הגשם והשלב מן השמים וגו', כי אם הרוה את הארץ והולידה והנמיחה (ישעיה נה-ז), שהמים נכנסים לעפר הארץ, וימים רבים לאחריה היא מוליד, ומנמיח עשב הארץ ופירותיה. וקיים הכתוב, כן יהיה דברי אשר יאל מפני לא ישוב אלי ריקם, כי אם עשה את אשר חפצתי. וכן התפלל משה, יערוף כמטר לקחי, שכן יהיה לקח התורה של משה, שיהיה בהדיצורים כח חלקי שיוציאו הדברים מכה אל הפועל, ולהוליד ממנה פירות, וגם ישאר זו כח נצחי לדורות עולם, שיעשו השפעה לטובה לא רק לפי שעה, בהנוגע להם, אלא הרוה את הארץ והולידה והנמיחה, שגם לצניהם אחריהם יוכלו למסור תוכמתו, להנהיג גם אותם על דרכי התורה.

ולבן בקיום דבריו נאמר, ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל, ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום (לז-מה), ולא רק שיעשו הדברים רושם לפי שעה, אלא 'אשר תזוּם את צניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת', עד שיעשו הדברים פירות גם בהנהגת צניכם דור דור,

ולבן מכריו הנביא, לכו ונשובה אל ה', כי הוא טרף וירפאנו יך ויחששנו, על כל אחד מאתנו עזרו מכות ומכאובים צמשך השנה, לעורר אותנו לעבודתו ית"ש. יחיינו מיומים, כבר קבלנו החיות מהשני ימים של ראש השנה, וציוס השלישי יקימנו ונחיה לפניו, העבודה היום לעשות מהרהורי תשובה הללו דבר של קיימא, יקימנו ונחיה לפניו, ונדעה נרדפה לדעת את ה', לבוא אל הדעת וההשגה מה חוצתו בעולמו, שאין זו אלא תכלית אחד, לדעת את ה'.

ימי התשובה נמשלו לגשם

שמצמיח פירות אחר זמן

בשחר נכון מולאו, הימים הללו שהקצ"ה ממציא עצמו אלינו, יאירו דרכנו בחיים כשחר, שבזריחת השמש כל החושך והאפלות מסתלק ואין עוד זכר ממנה. ויצוא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ, כמו הגשם שירד, יש זו תועלת תיכף ומיד, שיש מים לשותת, עוד גם זאת הוא מרוה את הארץ, כאשר ירד הגשם מן השמים והרוה את הארץ והולידה והצמיחה, כן נוכח שיהיו הימים הללו לפנינו, כי חוץ מהחיות שאנו מקבלים בהם לפי שעה, ישאירו רושם על הימים הבאים, לחיות על הדרך שאנו משיגים כהיום,

מיומים, ציוס השלישי יקימנו ונחיה לפניו, ונדעה נרדפה לדעת את ה', כשחר נכון מולאו, ויצוא כגשם לנו, כמלקוש יורה ארץ. ונראה לעניינו, כי הנה אנו עומדים בשבת הסמוכה לימי ראש השנה, זה כשלשה ימים רופים אנו יושבים בצית המדרש מוקפים בהרהורי תשובה, ודברי תפלה ותחנונים, בהימים הנעלים ביותר מכל השנה, אשר לצבות ישראל פתוחים, והקצ"ה ממציא עצמו לנו, דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו קרוב. ימי ראש השנה הם הימי חיים שלנו, זו אנו מקבלים השפעת חיים תחת עול מלכות שמים, אמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם, שזהו החיים האמיתיים, כי רשעים בחייהם קרויין מתים, וזה משאיר השפעה על כל ימי השנה שלאחריו.

ובגמרא (יבמות סד.) פליגי, אי חזקה הוי בתרי או בתלתא זימני, ולדעת רבי גם בתרי פעמים הוי חזקה, וצדיני נפשות פסקינן כוותיה, לגבי מתו אחיו מחמת מילה (שו"ע י"ד רסג-ה), ולענין קטלנית (שם אה"ע ט-ה). ומכל מקום בשלשה פעמים לכולי עלמא הוי חזקה, וציוס השלישי שאנו עומדים בו כעת, אנו עושים קנין חזקה עבור החיות שקבלנו בימי ראש השנה.

נראה, כי אמרו חז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עזירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנאמר (במדבר ה-יז) איש איש כי תשטה אשתו, תשטה כתיב ע"כ. והיינו שבשעה ששכלו על מקומו, ומתכוון מהו עושה, למרוד נגד מלך מלכי המלכים, ועבור הנאה קלה של שעה אחת, הוא מאבד צוה אחת חלקו בגן עדן, וכמאמרם (שם ג.): כל העובר עזירה אחת בעולם הזה, מלפפתו (כורכת, עוטפת אותו) והולכת לפניו ליום הדין. רבי אלעזר אומר (העזירה) קשורה בו ככלב (ואינה נפרדת ממנה גם לעולם הבא). אם היתה זאת לנגד עיניו תמיד לא היה חוטא.

ובציינו ציוסף בעת הנסיון, שאמר הכתוב, ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה (בראשית לט-י), וברש"י לשכב אצלה בעולם הזה, להיות עמה לעולם הבא (צ"ר פ"ו) ע"כ. ונראה כי יוסף נתגלגל לערות הארץ, מקום של נסיונות, בחור צעיר יהודי יחידי בכל הארץ, ואין לפניו שום מעצור לילך בשרירות לבו, מכל מקום העמיד לנגד עיניו, שאם יעבור עזירה הרי זה מלפפתו, וינטרף לעמוד למעלה בעולם הבא נגד ה' ונגד אבותיו ושצטי י-ה, בעזירה זו שקשורה בו וכורכתו, וכמה גדול תהא הבושה אז, וזה נתן לו כח לגדור

שזהו הדרך החיים, וינמיחו ממנו פירות צימים העמידים.

וזדו שאמר הכתוב, אשרי אנוש יעשה זאת, וכן אדם יחזיק בה (ישעיה נ"ג), כי אשרי האדם שחוזר בתשובה שלימה לה', וגם כאשר הגיע לדיוטא התחתונה שחוטא כדור אנוש, אשרי 'אנוש' יעשה זאת, מלשון תיקון, שיתקן החטא 'צואת' העולה קו"ל נו"ם ממו"ן, תשובה תפלה ודקה. אמנם לא די בהרהורי התשובה לפי שעה, שזה בקל, כי גם רשעים מלאים חרטה, אבל אשרי בן אדם יחזיק בה, ולא יתרפה מקבלתו, אלא מחזיק בחזק יד מה שמקבל על עצמו בעקשנות.

*

אין אדם עובר עבודה, א"כ נכנס בו רוח שטות **הנביא** ירמיה אומר, כי אחרי שובי נחמתי, ואחרי הודעי ספקתי על ירך, בושתי וגם נכלמתי, כי נשאתי חרפת נעורי (ירמיה לא-יח). ולכאורה מתחלה בא החרטה על החטא, ואחר כך שב לדרך הישרה, ומתחלה מספק על ירך כדרך המתחרט, ואחר כך הוא שב ומתודה על החטא, והוי ליה למימר, כי אחרי נחמתי שובי, ואחרי ספקתי על ירך הודעי. ולפי פשוטו

בשעת החטא ואני חוזר לדעתי ושכלי, בושתי וגם נכלמתי, אני עומד בצושת פנים, כי נשאתי חרפת נעורי, כי אני נושא את החרפה הזאת עמי לעולמי עד, העבירה קשורה אללו ככלב גם לעולם הבא.

אחרי שובי נחמתי, לבוא לתשובה מאהב"ה **אמנם יש** צוה עוד כוונה, כי בתשובה יש כמה דרגות, ותחלת התשובה הוא רק מיראת העונש, שאינו מכאיב לו ענס החטא אלא כואב לו עונשו. אצל אחר שמתקרב יותר בעבודת זוראו, הוא בא לידי השגה שכואב לו ענס הדבר שהמריד נגד קונו, כבן המתקרב לאציו, שכואב לו הריחוק והנער שגרם לאציו במשך הריחוק, וזהו צחי' של תשובה מאהבה, שמאהבת קונו מתמרמר על הריחוק. ואז מבין שתשובתו הראשונה אינו תשובה כהוגן, כי לא הבין אז גודל כבוד המלך, ולא חס אז על המלך אלא על עצמו ובשרו. וזהו שאמר כי אחרי שובי נחמתי, החרטה האמיתית צאה אחרי שובי, שרק אז אני מרגיש עומק החרטה על החטא, ואחרי הודעי, אחר שהתודיתי על החטא, ספקתי על ירך, בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי, אז אני משיג החרפה של המעשים שעשיתי צימי נעורי.

עצמו. וזהו ולא שמע אליה לשכב אכלה בעולם הזה, להיות עמה לעולם הבא. והיינו שהעלה אז יוסף על דעתו, כי מעשה זו לא תסתיים בעולם הזה לבד, אלא צוה תשאר להיות עמו גם לעולם הבא, ומתגנה על ידי זה לנצח, וזה נתן לו כח להתגבר על יצרו, וינס וינא החוטה.

אחר החטא מתמלא בחרטה על מעשיו ו**הסיבה** שבני אדם חוטאים כי מאבדים שכלם הישרה צעת החטא, שתאוותם מבלבל דעתם שלא להתבונן, וכנס בו רוח שטות, ונעשה כמו שוטה בלי דעת, והולך וחטא. אמנם אחר החטא, שהתאוה כבר עברה, והעבירה כבר נעשית, ואין לו עוד ממנה שום הנאה, אז מתעורר משינתו, מה עשיתי, העבירה קשורה בי ומלפפתי, איך אשא פני עם החטא ההוא, החלפתי עולם עומד בעולם עובר, אני אשאר עם החרפה הזו לעולמי עד, ומתחרט אז בחרטה גמורה על מה שעשה, וחסד ה' הוא שמקבל תשובת עמו ישראל, ויכולים לתקן מה שעיוות. וזהו שאמר הכתוב, כי אחרי שובי נחמתי, אחר שאני שב רגלי מהעבירה, על הדרך בחזרה מן החטא, נחמתי, מתמלא אני בהרהורי חרטה על מה שעשיתי. ואחרי הודעי, שמסתלק הרוח של שטות שצא עלי

מעורר לתשובה מיראת העונש, והוא תשובה חלושה, וזהיל ולא זהיל, אבל כאשר אחר זה מתעורר עוד הפעם לתשובה, זהו תשובה על ענש החטא מאהבת ה', ומזה מתערבב.

*

הנביא אומר, כבושת גנג כי ימצא (כמרבית צושת הגנג אשר היא צעת ימצא שהוא גנג, אחר שהיה מוחזק לנאמן), כן הוציאו צית ישראל (כן ירצה צושת צית ישראל, על כי היו מוחזקים לעובדי ה', וממלאו עובדי כוכבים), המה מלכיהם שריהם וכהניהם ונביאייהם (ירמיה 3-כו). ויש להבין וכי הצושה של הגנג הוא הצושה היותר עלומה, והלא כמה עבירות מגונות יש שהאדם מתצייש בהן, ולמה פרט הכתוב, כבושת גנג כי ימצא.

וזדו שאמר הכתוב, שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך. ההרהורי התשובה הצאים לאדם צתחלתו, אינס על ענש החטא, אלא כי כשלת בעונך, הוא מתעורר מהעונש והכשלות שהציא עליו ה', ומה שיוכל עוד להמשיך להציא עליו. וכל כוונת תשובתו, מסתובב רק עבור הנאת ותענוג נפשו, שלא יפריע אותו ה', ותשובה זו הוא רק 'עד' ה' אלקיך, ולא עד בכלל, כי את תענוג נפשו הוא דורש ולא את ה'. אבל אחר שממציא ה' את עצמו אל האדם, הוא צא לידי השגה שכואב לו ענש הדבר שהמריד נגד רצון ה', ודרשו ה' צהמלאו, צימים שהקצ"ה ממציא עצמו אלינו הוא דורש צתשובתו כבר את ה', כואב לו המרידה צה', ואז קחו עמכם דצרים ושצו אל ה' דייקא.

התורה החמירה בגנג לתשלומי כפל, שעושה עין של מעלה באינה רואה **ונראה** דאיתא בגמרא (צא קמא ע"ט) שאלו תלמידיו את רצן יוחנן צן זכאי, מפני מה החמירה תורה [לשלם כפל ד' וה'] צגנג יותר מבגולן, אמר להן זה השוה כצוד עצד לכצוד קונו [לא ירא מצני אדם כדרך שלא ירא מהקצ"ה], וזה לא השוה כצוד עצד לכצוד קונו [אבל

ונראה דזהו שאמרו בגמרא (ראש השנה טו:) למה תוקעין ומריעין כשהן יושצין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערצב את השטן ע"כ. וצתוס' שם, דכד שמע קל שיפורא זימנא חרא, זהיל ולא זהיל, וכד שמע תניין מתערצב ע"ש. ויש לומר כי השופר מעורר לתשובה, היתקע שופר צעיר והעם לא יחרדו, אמנס קול השופר הראשון הוא רק

זה יש להתחשב, ולכן עונשו כפול, כי חטאו הוא בכפליים.

ומימרא זו מתאים לרצן יוחנן בן זכאי, שסיפרו עליו חז"ל, כשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו וכו', אמרו לו רבי ברכנו, אמר להם, יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא צער ודס. אמרו לו תלמידיו עד כאן [בתמיהה], ולא יותר ממורא צער ודס]. אמר להם ולואי [שיהא כמו מורא צער ודס, שאם כן תחדלו מעצירות הרצה], תדעו כשאתם עוצר עצירה אומר שלא יראני אדם [כשעוצר עצירה צאת מתכסה מן הצריות, ויודע שהכל הוא גלוי ויודע לפני הקב"ה ואינו מניחו צק] ע"כ.

החוטאים בסתר לוקים בכפליים ועל זה מוכיח אמתנו הנביא, שאנו חוטאים בסתר, ודברים שמתבייש לעשות בגלוי לעיני הרואים, מבל מקום עין של מעלה שרואה לא איבת ליה, ואנו דומים להגנב, שכבוד עבד חשובה לו מכבוד קונו. וכזושת גנב כי ימלא, שחייבו התורה כפל ד' וה', עבור שכלפי בני אדם מראה עצמו ללדיק, וצאת מפני ה' לא מתבייש, כן הוצישו בית ישראל, שכן הם מתנהגים, שמורא

גנב לא השוה עבד לקונו, אלא כיצד העבד יותר מקונו, שהוא ירא מבני אדם, ומעין של מעלה לא מזהר], כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה, ואחזן של מטה כאילו אינה שומעת, שנאמר (ישעיה כט-טו) הוי המעמיקים מה' לסתיר ענה [כמו להסתיר יועץ צמקתרים לגנוב ולהרע], והיה צמקת מעשיהם וגו', וכתיב (מהלים ז-ו) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלקי יעקב, וכתיב (יחזקאל ט-ט) כי אמרו עוז ה' את הארץ ואין ה' רואה. תניא אמר רבי מאיר משלו משל משום רבן גמליאל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שהיו צעיר ועשו משתה, אחד זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך, ואחד לא זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך, איזה מהן עונשו מרובה, הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך ע"כ.

ולפי זה גזן יש לו רק חטא אחד, מה שלקח מנה מחצירו, אבל גנב חוטא בכפליים, כי חוץ ממה שחוטא בלקיחת הממון, הוא חוטא בצאמונה, עושה עין של מעלה כאילו לא רואה, וכאומר מה שאתה הקב"ה רואה זה לא איבת, ואין להתחשב בדבר, רק מה שצני אדם רואין, עם

ובטומאה בבלי שהוא אבי אבות הטומאה. והוא כלי תקשורת שיוכל להתקשר עם כל מי שרוצה, ועושה כל שעה עין של מעלה כאלו אינו רואה, ומחשיב כבוד העצד עיני צער, יותר מכבוד המלך עין של מעלה, ולכן אנו משלמים תשלומי כפל, לקו בכפליים, אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברתה.

מדינה זו בנוי על נוחיות ושעשועין ודחיבה שאנו משוקעים כל כך צמאות הגוף, כי מדינה זו הוא צנוי על נוחיות ושעשועין, ומשחר טל ילדותו מרגיל את גופו לתענוגים, וחומר הגוף תוצע ממנו תאומיו, והוא כושל ונופל על צרכו. - וצאמת גם היהדות כולו נעשה כן, לימוד התורה הוא צנוחיות, הכל צריך להיות מסודר, הכסא והשלחן והאור צבית, החמימות וקריית האויר, הגמרא מצוורת שלא יצטרך לעמול. התפלה צבית המדרש, מקוה חמה, כוס שתיית קאפפע וכו'. גם נתינת דקה נעשים צגורלות שונות, כדי שיהיה נוח יותר ליתן. לא נותנים צשציל שצריכין ליתן הונו לעזור לאחרים, זה צעצמו לא די, לקיים מצות ה' ותורתו, אלא מה ירוח עוד צזה. וזה מורה כי המארגנים מכירים דעתן של צני אדם, כי עבור המצוה עצמה לא יתן סכום צזה, אצל אס

צער ודס יש עליהם, ולא מורה צמים.

וזדה כוונת המדרש (איכ"ר א-נו) חטא חטאה ירושלים (איכה א-ח), חטאו צכפליים, ולקו צכפליים שנאמר (ישעיה מ-צ) כי לקחה מיד ה' כפליים צכל חטאותיה ע"ש. והיינו שכלפי חוץ היו נראים כצדיקים, אצל צסתר היו משוקעים צטומאה, שזהו חטא צכפליים, שחוץ מעצם החטא הוא עושה עין של מעלה כמי שלא צריכין להתחצצ עמה, והוא דוגמת הגנב, לכן לקו צכפליים, גם העונש היה כפל כגנב, ולקחה מיד ה' כפלים צכל חטאותיה.

יכול לילך בלבוש חסידי,

ובתוכו משוקע בבוי ובטומאה

ודוא מוסר השכל לומנינו אלה, אשר צימים הקדמונים כאשר רצה אדם לחטוא, היה לו הרצה עיכוצים שיוכל להסתיר חטאו, שלא ירגישו צו צני אדם, והיה צריך לצאת מציתו לרחוצות העיר כדי לחטוא, והיה חושש שיראוהו צני אדם, עד שהוצרך לילך צאפלה צאישון לילה. אמנם בעת המציא היצר בלי האינצערנעם, שיוכל להיות משוקע בטומאה בתוך ביתו, הוא יכול לבוא בלבוש חסידי בתוך הבית המדרש עם בלי טומאה, ולא יכירנו איש, אשר הוא משוקע בבוי

כל נעלם, אם טוֹב ואם רע. והתורה הקדושה קורא לך זה צַס מות, הנה אנכי נתן לפניכם היום החיים והמות.

איך יתכן להסתובב עם בלעקבערי בלי פילטער **אני** עומד ומשתומם, הלא ישראל קדושים הם, באים ללמוד ולהתפלל, ומגדלים בניהם לתורה, ואיך יתכן בזאת שילך עם בלעקבערי שהוא מלא תועבה, בלי שיהיה עליו פילטער. שאלתי העוסקים בזה, כמה אחוים יש צעירנו שאין להם פילטער, ואמרו שיש אחוז גדול. ושאלתי אם יודעים קיבה לזה, אולי עם פילטער לא נוח להשתמש בו. ואמרו שאין זה נכון, ועוצד מהר כמו צלי פילטער. ושאלתי אם כן למה צאמת אין להם פילטער. והשיבו כי חוץ ממה שיש מחיר ממון, פשוט אין זה אלא מהתרשלות, שאין מטריחין עצמם בתחלה לסדרם כאשר קונים אותם, או שמוזמן לו איזה קישויים בתחלתו, ועצר ושנה נעשה לו כהיתר. או שהוא צריך לאיזה סייט שלא יוכל להגיע אליו צפילטער, ועצור שאי אפשר לו להגיע לנוחיות זו, הוא מפקיר הכל.

אין השראת השכינה במקום כזה,

ודינו כצואה שצריך הרחקה ד' אמות

והצני עומד ומתמה, איך יוכל יהודי חרדי ללכת עם בלי של

מזיעין לו עוד איזה ריות, גם אם יהיה זה אחוז אחד מכמה אלפים, יתראה ליתן. ולא מתצוננים בהריוח הודאית שאין צה ספק כלל, כי רודף צדקה וחסד ימלא חיים עושר וכבוד.

וכמו כן הוא כלי האינטערנעט, יש בזה נוחיות רבות להאדם, וכאשר מתרגלים לזה, קשה מאד להפרד ממנו, ורוצה לדעת כל החדשות מיד על אחר, והאדוקים בזה כמעט שאין מסיחין דעתם מבלי זה, וגם בביתו אינו מטפל עם בני ביתו כראוי, כי ראשו בל עמו, עד שהוא לדוגמא ומוסר השכל, עד במה יש לקיים מצות והגית בו יומם ולילה.

המשוקעים בתאוות אין שלוח וסיפוק בחייהם **אבל** האמת הוא, שבני אדם המשוקעים בתאוותיהם, הם אנשים שאין שלהם צנפס, ואין להם סיפוק אמיתי בחייהם, והוא כמו מי שנמא למים, ושותה מים מלוחים, שהרוה את נמאוו לשעה, אבל שוב זה חוצע עוד יותר מים מלפנים. ומי שהולך אחר תאות לבו, כאשר נגמר בתאוה אחת, אין לו מנוחה, ומחפש מה יוכל לעשות עוד. חוץ ממה שאין שלום צנפשו ציודעו ססופו יהיה מר, אין שכתה מלפני כסא כבודך, כי את כל מעשה האלקים יציא צמשפט על

מומאה ותועבה, כ"ד שעות ביום, וכי הוא מלאך, וכי אינו מודמן לו לראות מה שאינו צריך. איך יבוא יום בן לבית המדרש, ועומד ומתפלל לפני קונו, כאשר התועבה עומד עמו יחד, לכבוש את המלכה עמי בבית. הלא הכתוב אומר, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, והיה מהניך קדוש, אין ספק שאין השראת השכינה במקומו, הוא מתפלל לפני המלך, ואין המלך שם. ועיין דרך פיקודין (מנות ל"ח י"א בהג"ה) שקבלה צידו שספרי מיניס הם כעבודה זרה וכלואה, ואסור לומר דברי תורה ותפלה כנגדם ע"ש. ומכל שכן דבר ערוה, שהקצ"ה שונא זמה, והכחוש עצמו אומר, ושז מאחריך. - והוא מבשיל גם את אחרים המתפללים בשכנותו, שמשאיר כח המומאה על ד' אמות הסמוכים לו, וכדין צואה שצריך הרחקה ד' אמות. וגם אם רואה שה' עוזר לו ומתקבלים תפלותיו, אולי אין זה מסטרה דקדושה, ועושר שמור לבעליו לרעתו ח"ו. או שהם מהתפללות של שבת ויום טוב, שאין עמו טומאה זו בתפלתו.

האומרים שאין זה משפיע עליהם צריכים רפואה ושמועתי צעם הגאון רבי אליהו לאפיאן ז"ל, שפעם בא

לפניו צחור מישיבה ליטול רשות ללכת לחתונה, ושאל אותו אם יהיה שם מחיאה, והשיב לו שכמדומה לא יהיה. ואמר לו ואיך אתה חושב ליטול שם. והשיב שחושב שלא יעשה עליו רושם. ושאל אותו אם יוכל ליתן לו שמו ושם אמו. והשיב הצחור לאיזה נורך נריך זאת כעת. ואמר לו, שמע בני, אני כבר זקן, ואני רואה בקישוי, ומכל מקום מצד כוח משפיע עלי, ואתה צחור צימי הנעורים, ואתה אומר שאין זה משפיע עליך, אם כן צודאי חולה אתה, ואני רוצה להתפלל עליך עבור רפואה. - אם אנו אומרים שאין זה משפיע עלינו, אז צריכין ללכת לרופא להתרפאות, ולכוין עליו בתפלת אצינו מלכנו שלח רפואה שלימה לחולי עמך.

שבק היתרא ואוכל איסורא,

דינו כמומר לדבר אחד

ואין ספק שמי שיש לו כלי זה, שהוא נכשל ציודעים וכלא יודעים, ומי ששבק היתרא ואוכל איסורא הוא כמעט כמומר לדבר אחד מן התורה. ובאיכא דרבא אחרינא, גם אם לא נבשל, רשע מקרי (כבא בתרא נז:). ויתבונן שבליל יום הכיפורים כאשר השליח צבור אומר ומתיר להתפלל עם העבריינים, אם אין בוונתו גם עליו, והוא נכלל עמהם, שצריכין היתר להתפלל עמו יחד.

מן החרקים, והכל מושגת מהקצ"ה, אז בודאי ראוי הוא שיקבל שכר כפליים. וזהו הפירוש (צומר לשצ"ק) ואשרי כל חוכה לתשלומי כפל, מאת כל סוכה שוכן צערפל, פי' שאף בשעה שהקצ"ה כזיכול שוכן צערפל ומסתיר פנים, עם כל זה מתחזק ומאמין באמונה שלימה כי גם עתה סוכה הוא, שכרו מן השמים כפליים ע"כ.

דרכי התורה ומצותיה המה חיי תענוג ו**באמות** דרכי התורה ומצותיה המה החיים האמיתיים, המה הסיפוק היותר גדול שיוכל אדם להרגיש בחייו, סיפוק תמידי, ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. ומי שמייסד חייו על דרכי התורה, מרגיש עצמו מאושר כל ימיו, ואשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד, וזהו חוץ משכרו הנפון לו לעולם הבא. וכאשר המוכיח קורא לתשובה, אינו קורא לעזוב חיי תענוג ולקבל חיי עמל, אדרבה הוא קורא לעזוב חיי תענוג שיש בו עמל ואין בו סיפוק, לחיי תענוג של יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים מכל חיי עולם הבא.

עולמך תראה בחייד
ו**לדבין** ולהשכיל איך יכולים להגיע לדרגא זו, מצינו בגמרא (ברכות כח:) כשחלה רבי אליעזר נכנסו

וכדי להקל על הרוצים להיות טוב, אסדר בשבוע זו ועד של אצרכים, שכל אלו שעדיין אין להם פילטער על הכלים שלו, ואינם צקיאים צקידורם, או יש להם קישויים צוה, שיעמדו לו לעזר לסדר הדברים, צלי שום תשלום גמול. וגם ידברו עם כל אחד מבאי צית מדרשנו ולעוררו, עד שיתצער הנגע הזה מקרבנו. ואני חוזר ומבקש, חוסו על עצמיכם ועל נפשכם, לא תהיו חבמים בעיני"ך (משלי ג-י), כי נפשו הוא מושחית, ועם נפש בני ביתו יחד. ואמרו תז"ל (נדה יג:) אמר רב אמי כל המביא עצמו לידי הרהור, אין מכניסין אותו במחילתו של הקצ"ה ע"ש. ואיך יתקבלו תפלותיו, ואיך יהיה לו סייעתא דשמיא, כאשר אי אפשר לו להכנס למחילתו של מקום.

הנזהרים בזה זוכים לקבל שכר בכפליים ו**דראיתי** לפרש צסם הגאון בעל זרכת שמעון ז"ל, כי ממה שהחמירה תורה צגנצ יותר מבצולן, אנו רואים שמי שצקטנות אמונתו עושה כזיכול עין ההשגחה כאלו אינו רואה, עונשו היא בתשלומי כפל. ואם כן על אחת כמה וכמה מדה טובה מרובה, מי שגם צומן ההסתר יודע ומכיר בהשגחת ה', ומתחזק באמונה הצרורה כי גם צומן הזה לא עוצה' את הארץ, ומשגיח מן החלונות ומניץ

תלמידיו לבקרו, אמרו לו, רבינו למדנו אורחות חיים ונוכה בהן לחיי העולם הבא וכו'. וציאר בצל"ח (שם) דלכאורה קשה אריכות השלשון בזה, ודי באמרם למדנו איך נוכה לחיי העולם הבא. ועוד וכי זהו כל המכוון והתשוקה לעשות כדי לקבל פרס, שיזכו לחיי עולם הבא. וכתב דהשאלה לא היתה איך זוכים לעולם הבא בעולם העליון, דזה פשיטא שהוא על ידי קיום מצוות ה'. אלא הם שאלו, למדנו אורחות חיים ונוכה בהן לעולם הבא, לא רק אחר המיתה, אלא כאן בעולם הזה איך יכולים להרגיש תענוג בעבודת ה' בצחי' התענוג של עולם הבא, להתדבק ולהתענג על ה', כמו שמצינו עולמן תראה בחיין (ברכות ז.), שבעודו בחייו יזכה להתענג בכל מצוה תענוג נפלא מעין העולם הבא, שאין בעולם הבא לא אכילה ולא שתייה אלא נדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה. וזהו ששאלו ילמדנו רבינו 'אורחות חיים', שעוד קודם שנגיע למחוז חפצנו, היינו אחר המיתה, אלא בעודנו מהלכים באורחות הללו של החיים, 'נוכה בהם לחיי העולם הבא', לאהבה ודביקות ותענוג כזה שנחיה בעולם הזה חיי העולם הבא.

(שנת לא). מה דעלך סני לחצרך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ופירש רש"י מצרך, רעך ורע אצרך אל תעזוב, זהו הקצ"ה ע"ש. והזהרו בכבוד מצריכם, שצקיום התורה והמנות שלכם לא תכוונו לכבוד עצמיכם לקבל פרס, אלא להגדיל כבוד הקצ"ה, ולעשות נחת רוח לפניו. ולזכור שכאשר יהודי עובר עבירה הוא מתנתק ממצוה לה', ומזהרו בכבוד מצריכם, שלא יופסק הדיבוק ציניכם לבין קונכם ע"ש.

חברותא של תלמידי חכמים ובני תורה,

משפיע הרבה לטובה

אמנם יש בזה גם כוונה פשוטה, כי הרבה חברותא עושה, והוא משפיע על האדם הרבה, וכמו שחבר רע יובל להוריד האדם עד דיומא התחתונה, החברותות השונות בבית העבודה משפיעים, כמו בן לעומת זה חברותא של תלמידי חכמים ובני תורה משפיע לטובה, והנכנס לחנותו של בושם, אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום, מכל מקום ריח טוב לקח והוציא עמו, כך כל מי שהולך עם הנדיקים, לוקח מדרכיהם וממעשיהם הטובים, וכן הוא אומר (משלי יג-ט) הולך את חכמים יחכם (פרקי דרבי אליעזר כה).

בחיבורו עם בני תורה, הוא רואה יום יום איך נאים הם

ועל זה השיב להם, והזהרו בכבוד מצריכם, והיינו כמו שאמר הללו

ולחזירים להתפלל. ומי ששומר פיו ולשונו, גם בני ציתו מושפעים ממנו צלי אומר וצלי דצרים. והרי אמרו חז"ל (יומא פו.) ואהבת את ה' אלקיך (דצרים ו-ה), שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא אדם קורא ושונה ומשמע תלמידי חכמים, ודצורו צמת עם הצריות, ומקחו ומתנו צסוק נאה, ונשא ונותן בצאמונה, מה הצריות אומרים עליו, אשרי פלוני שלמד תורה, אשרי אציו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לצני אדם שלא למדו תורה, ראיחס פלוני שלמד תורה כמה יפיע דרכים, כמה מתוקנים מעשיו ע"ש. הרי לנו גדל ההשפעה שהנהגת האדם משפיע על אחרים, ומכל סכן שזה משפיע על בני ציתו הרואים זאת יוס יוס.

ויעץ קן אמר להם רבי אליעזר, אם רואים שעולמך תראה צחיך, חיי תענוג של עולם הצא גם צעולם הזה, העצה לזה הוא חינוך הצנים, ולא על ידי שתרצו עליהם מוסר ותוכחה, אלא מנעו צניכס מן ההגיון, שמתטרכו לדצר אליהם ולהסצירס יופי דרכי התורה, אלא הושיבוים בין ברבי תלמידי חכמים, בשאתם מושיבוים בניכס על רגליכס, יהיו זה ברבי של תלמיד חכם, שתתנהגו עצמיכס בגינוני ועדינות של תלמידי חכמים.

דרכי התורה, השמחה והשלוה והסיפוק שיש צצני תורה, איך כל ימי חייהם הם שרשרת של עדינות, והוא קולט זאת מהם, ומתחיל להאיר את עצמו. וזה דבר שהחוש מעיד, כי אותן האברכים המתגוררים בין חברותא של בני תורה יראי ה', הם גם כן מתעלים ונעשו עדינים. והנה אין כבוד אלא תורה (אבות ו-א), והזהרו הוא מלשון כוהר הרקיע מוהירים. ואמר להם רבי אליעזר, הזהרו צכבוד חצריכס, אחס יכולים להאיר ולהזהיר מכבוד חצריכס, היינו מתורתן של חצריכס, מדצקו עצמכס לחצרותא טובה, ואז מוכלו להשיג צאורחות חייכס של עולם הצא.

האב צריך להיות סמל ודוגמא לבני ביתו ושוב אמר להם, מנעו צניכס מן הגיון והושיבוים על דרכי תלמידי חכמים. והוא כי צשעה שאין הצנים הולכים על דרך הישרה, הרי זה גוזל מנותת הנפש מהאצות, וחיי הס חיי צער. וכל אחד רוצה שבניו יגדלו לתורה וליראה לשם ולתפארת. אך העצה לזה אינו ריבוי המוסר והתוכחה, אלא שיהא הוא בעצמו הסמל והדוגמא לבני ביתו, כי מדרך הצנים שהם נמשכים אחר מעשי אצותיהם. ורק כאשר האצ אינו מתפלל כהוגן, הוא צריך לומר לצניו

וזוהו שהשיצ להם רצי אליעזר, אם
 אחס רונים לזכות צחייכס
 לתענוג של חיי עולם הבא, אני נותן
 לכם שלשה עצות, האחד, הזהרו בכבוד
 חצריכס, להתדבק בחצרותא טובה של
 בני תורה, השעות הפניות שלך, אחר
 שעות העבודה, תסתובב עצמך עם
 חצרותא טובה. השנית, להיות סמל
 ודוגמא צמעשיך לבני ציתך, עד
 שתמנעו צניכס מן ההגיון, כי מעשיך
 והתנהגותך ידצרו עמס וישפיע עליהם,
 והשיצוס צין צרכי תלמידי חכמים.
 והשלישית, תדצקו עצמכס צעודת
 התפלה, וכשאתם מתפללים דעו לפני
 מי אתם עומדים.

להקדיש את יום השבת, שיהיה כולו קודש לה'
 ואננו עומדים היום צצנת קודש
 הראשונה צצשנה, צציוס זה יש
 לתקן כל צצנות השנה שעצרו, יש
 לקבל על עצמו להקדיש את השבת
 ליומא דנשמתינן, שיהיה כולו קודש לה',
 הן בהתפללות להתפלל ביותר מתינות,
 והן לנצל השעות לתורה וספרי חסידות
 ומוסר. הצית תהיה מעוטף צאזיר של
 שמחה והתרוממות מקדושת השבת,
 לומר עם הצני צית יחד זמירות שצ'ק,
 ולדצר צהסעודה צדצרי תורה וסיפורי
 נדיקים עם הילדים.

ואם תשיצ משצת רגליך, עשות חפניך
 ציוס קדשי (ישעיה נח-ג), ופירשו

ואם לא זכיתם לזה בעצמיכם, אז על
 כל פנים תראו שיוסובבו תמיד בין
 חבמי ישראל, והנכנס למרקחת של
 צושס, סופו קולט ריח טוב, ויראה
 נחת דקדושה מיוצאי חלציו.

התענוג הרוחני לאדם בחייו,

הוא בעת שעומד ומתפלל לפני קונו
 וישוב אמר להם, וכשאתם מתפללים
 דעו לפני מי אתם עומדים,
 וצצזיל כך תזכו לחיי העולם הבא.
 עיקר העונג הרוחני שיש להאדם
 צחייו, הוא השעה שעומד לשפוך שיחו
 לפני קונו, ומתחטא לפני חציו
 צצשמים, חין דציקות יותר גדול
 מהתפלה, נפתולי חלקים נפתלתי,
 שמתצצר ומתאחד יחד אז עם ה',
 נפשו קשורה צנפשו צאהצה רצה
 ודציקות עזומה. והגה"ק צעל יערות
 דצצ צאגרת ששלח להגאון מחציר ספר
 הפרדס, הוא כותב לו על סדר
 תפלתו, אשר על הרוב, הציצור
 אומרים קדיש על עלינו, ועדיין אני
 צעמידה זו תפלה וכו', וזה חלקי מכל
 עמלי, שעה זו שאני עומד לפני שומע
 תפלה עכ"ל. ומי שמתרגל להתפלל
 במתינות מלה במלה בבזונה, ימצא
 עונג רוחני וסיפוק גדול בהדיבורים,
 שיתעורר נפשו באהבת ה', ויתגדל
 במחוננו עליו, עד שסמוך לבו לא יירא,
 וירגיש בחסדי ה' בכל עת ובכל שעה.

בו, אם ציוס שנת קודש זה, שנת תשובה, תשוב מהרגילות שאתה רגיל בהם עד עתה, ותקבל עליך להקדיש ימך לעבודת ה', אז הקצ"ה מצטייה לך, שכאשר תצוא לפניו ציוס הכיפורים, עשות חפצין ציוס קדשי, שאמלא בקשותיך ציוס הקדוש, אין הקצ"ה מקפח שכר כל צריה, עבור כל

דבר טוב שמקבל על עצמו, ממטירים עליו מן השמים שפע של צרכה. וכה יתן ה' שנוכה לשנה טובה ומצורכת ושנה טובה ומתוקה, להתברך כולנו בצני חיי ומווני רוחי, וימלא משאלותינו צמדה טובה ישועה ורחמים, עם שנת גאולה וישועה בקיבוץ נדחי ישראל צביאת בן דוד צב"א.



בסעודה שלישית פרשת האזינו (שבת שובה) תשע"א לפ"ק

כי שם ה' אקרא הצו גדול לאלקיני, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וגו' (צג-ג). בגמרא (ברכות כא.) אמר רב יהודה מנין לצרכת התורה לפניה מן התורה, שנאמר כי שם ה' אקרא הצו גדול לאלקיני [כשבא משה לפתוח בדברי שירה אמר להם לישראל, אני אברך תחלה, ואתם ענו אחרי אמן, כי שם ה' אקרא בצרכה, הצו גדול לאלקיני צאמן] ע"כ. ויש להבין למה הורה משה לישראל רק כעת לצרף על התורה, הלא זה ארבעים שנה המה עוסקים בתורת ה' יומם ולילה.

החכם ויצן את זאת, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב ויאמר ה' על עוזם את תורתי וגו'. היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מצרכין בתורה תחלה ע"כ. ופירש הר"ן שם, דאם איתא דעל עוזם את תורתי כפשטיה, משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, ואם כן כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פירשוהו, והלא דבר גלוי היה וקל לפרש, הלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אצדה הארץ, עד שפירשו הקצ"ה בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מצרכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה

וגראה דאיתא בגמרא (נדרים פא.)

אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (ירמיה ט-יא) מי האיש

תורה, הוא לא יכול לצרף כראוי צרכה על נתינת התורה, כי טוב לו יותר אם לא הייתה ניתנה. וזאת הייתה עון אותו הדור, שלא צרכו בתורה מחלה, כי לא רצו לצרף צרכה לצטלה, להוסיף שקר מפיהם שהם משצחים ומצרכים על נתינתה.

והגדה משה רבינו אמר אז לישראל, ולא נתן ה' לכם לצדעית ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה (כט-ג). וברש"י שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו, עד ארבעים שנה (עבודה זרה ה: ע"כ. ואם כן עד עתה עדיין לא השיגו עומק השגת התורה, ומתיקותה וטעמה המונחת בה, וממילא מה שצרכו על התורה, לא הייתה גם כן בשלימותה, כי עדיין לא עמדו על חכמת משנתם.

ויש להוסיף צוה עוד, כי מתיקות התורה מרגיש רק מי שגופו מוכרך צלי פגמים של חטא, וכפי מה שמתקדש יותר, כן לעומת זה ירגיש קדושתה של התורה, והנה ישראל חטאו בצמד צחטא העגל וצחטא המרגלים, שהפגם צוה היה נורא ואיום, עד שלא ראה ה' שיוכלו לתקן זאת בחייהם, ורצה לכלותם, ואמר למשה ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם

חשונה צעיניהם כל כך שיהא ראוי לצרף עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בצרכתה ע"כ.

וביאור הדברים, כי צאמת התורה מתוקה מדבש ונופת נופים, ונחמדים מזהב ומפז רב. וכמו צאור החיים הק' (פ' תבוא), ושמחת בכל הטוב (כו-יא), אין טוב אלא תורה (אבות ו-א), שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריצות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב צעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם ע"כ. ובהרגשה זו יש מדריגות רבות כל אחד לפי ערכו. ואיחא צספר חרדים כי הצית המדרש הוא גן עדן לצדיקים ומאסר להרשעים ע"כ. ובפשוטי עם התורה הוא לעול על נאריהם, וגם כאשר מקיימים מצויה ועוסקין בה, אין זה אלא לצאת ידי חובתם נגד המלך, אבל אין להם שום שמחה בעבודתם.

וע"ז זה הזהיר לנו הכתוב בדברי התוכחה, תחת אשר לא עזדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לצד (כח-מו), כי העונש יבוא על חסרון השמחה בעבודת ה' ת"ו. ומי שחסר לו השמחה, ולא טועם טעמה של

ופתלתול (לז-ד). ונראה דהנה אמרו חז"ל (עירובין יג:) שני שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נצרא יותר משנצרא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנצרא יותר משלל נצרא. נמו וגמרו נוח לו לאדם שלא נצרא יותר משנצרא, ועכשיו שנצרא יפשפש צמעשיו, ואמרי לה ימשמש צמעשיו ע"כ. וידוע פירוש המהרש"א (מכות כג.) שמנו המצות, ומלאו שהלאוין יותר מהעשין, שהעשין הם רמ"ח והלאוין הם שס"ה, והוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים, ורחוק לשכר מצד העשין שהם מועטים, ועל כן הסכימו וגמרו שיותר טוב לו לאדם אם לא היה נצרא ע"כ.

אבל צאמת נאמר גם בצריאת האדם, וירא חלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (צראשית א-לא), ומקור הטוב אשר מאתו לא תלא הרעות, לא היה צורא האדם בצופן שלא יהיה נוח לו שנצרא. אבל המציא ה' תרופה לפני המכה, ועוד קודם שצרא עולמו צרא כח התשובה (פסחים נד.), שהגם שאדם איך לדיק בצרך אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז-כ), מכל מקום יכולים לתקן הכל. והמקדש אשה על מנת שהוא לדיק ונמלא רשע, הרי זו מקודשת,

ואכלס, ואעשה אותך לגוי גדול (שמות לז-י). ומשה רבינו התפלל עליהם להמתיק הדין, עד שנותרה ה' להשאירם צמדצר ארבעים שנה לתקן את החטא, ואמר למשה, צמדצר הזה יתמו ושם ימותו (צמדצר יד-לה), והיינו שצארבעים שנה צמדצר יגיעו לתמימותם, שיתקן הפגם שיש בהם. ולכן כל זמן שהפגם היה עליהם, לא יכלו להשיג שלימות התורה, ולא נתן לכס ה' לצדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, שנשלם הארבעים שנה, ועומדים ליכנס לדרך.

ולבן עד היום הזה לא היו יכולים לצרך על התורה כראוי, כי לא הרגישו מתיקותה האמיתי, הן מצד שאין אדם עומד על דעת רצו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, והן מצד הפגם שנשאר צנפסם מהחטאים שצמדצר, שנתקן הפגם כעת. אבל מעתה כאשר שם ה' אקרא הצו גדול לאלקיני, כעת יכולים אתם לצרך על התורה, להלל ולשבח את ה' על מה שנתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכנו.

והפמ"ד לזה הכתוב, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול, לדיק וישר הוא, שחת לו לא בניו מומם דור עקש

זאת, וצמקום שזעלי תשובה עומדים
 אין נדיקים גמורים עומדים, ועל ידי
 כח התשובה, נוח להם שיקבלו את
 התורה.

וְלִבְנֵי צַרָּה ה' אֵת עוֹלָמוֹ בָּאוֹת ה' ,
 וכמו שאמרו (מנחות כט:) אלה
 תולדות השמים והארץ בהצראם
 (צראשית ז-ד), אל תקרי בהצראם אלא
 צה"א צראם. ומפני מה נצרא העולם
 הזה צה"א, מפני שדומה לאכסדרה
 [שפתוח מתחתיו], שכל הרוצה לצאת
 [ממנו לתרבות רעה] יוצא. מאי טעמא
 תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה
 מעיילי ליה [צפתח העליון צין רגל
 שצתוכו לגג] וכו' ע"ש. הרי לנו כי
 מה שיצר ה' עולמו באת ה' מורה
 לנו על כח התשובה, שיכולים לתקן
 מה שחטא ופגם.

וּבַזָּה נִבָּא אֵל הַמַּכּוּוֹן, כִּי בָאֵמֶת אֵין
 מקום לצרכת התורה לפניה, כי
 לשמחה מה זו עושה, הרי עבור
 התורה הוא קרוב להפסד, נוח לו שלא
 נצרא, ומה לו לצרך עליה. אמנם
 בהיות כי מאתו לא תצא הרעות, על
 כרחך שאין לחוש שהוא קרוב להפסד,
 כי יש כח התשובה, וציד האדם לתקן
 הכל, ולהעלות עוד החטא עצמו לזכות.
 (ועיין בחזקת משה פ' נצבים קלד:). וזהו
 שאמר הכתוב, כי שם ה' אקרא הצו

שמה הרהר תשובה צלצו (קידושין
 מט:). ואם זוכה לתשובה מאהבה
 שזדונות נעשו לזכיות (יומא פו.), הרי
 יוכל להפך כל החטאים לזכיות, ואם
 כן על ידי התשובה הוא קרוב לשכר
 תמיד. ולכן סיימו ועכשיו שנצרא
 יפשפש צמעשיו, ויעשה תשובה על
 החטאים, וישאר רק צהזכיות. ואיכא
 דאמרי ימשמש צמעשיו, שיעשה תשובה
 מאהבה, ואז יהיה ממש צמעשיו, שגם
 החטא יתהפך לזכות.

וּבְבַר פִּירְשׁוּ מֵאֲמַרְס (שבת פח:)
 צעשה שעלה משה למרום,
 אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, מה
 לילוד אשה ציינו, אמר להם לקבל
 התורה צא, אמרו לפניו וכו', מה
 לחוש כי תזכרנו וצן אדם כי תפקדנו
 וגו', תנה הודך על השמים (מהלים
 ח-ג). אמר לו הקב"ה למשה החזר
 להם תשובה וכו' ע"ש. והענין הוא,
 שהמלאכים טענו כי בהיות שאדם אין
 נדיק צארץ אשר יעשה טוב ולא
 יחטא, אם כן נתינת התורה לצשר
 ודם הוא רעה גדולה, אשר עבור זה
 נוח לו יותר שלא נצרא משנצרא, ואיך
 רוצה ה' ליתן להם התורה, תנה הודך
 על השמים, שאין להם חומר ויצר
 הרע. ואמר ה' למשה החזר להם
 'תשובה', כי הקדמתי תשובה קודם
 הצריאה, וגם אם יחטאו יכולים לתקן

כי מצד השכל היה קשה לשמות בהתורה, כי מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי, ולא הפסיד על ידי קבלתה. אמנם אחר ימי התשובה, תשובה מיראה בראש השנה ויום הכיפורים, ותשובה מאהבה צימי הסוכות, הרי נתעלו כל החטאים, ובכח התשובה נוח לו שנברא לקבל התורה. ועוד גם זאת, אחר שהעביר כל פגמי הנפש, מרגיש ביתר שאת מתיקותה של התורה, ואז רוקד ושמת על קבלתה.

כה יתן ה' שנוכל לנצל ימי התשובה להתקרב אל ה', ולדרוש את ה' בעת שממציא אלינו, ונתצרך כולנו בשנה טובה ומתוקה עם כל מיילי דמיטב, עדי נוכה לראות ציטעתן של ישראל במהרה דיין.

גודל לאלקינו, שמצרכין על התורה לפנינו, ואין לומר הלא נוח לו שלא נברא, כי הנור תמים פעלו וכל דרכיו משפט, דאם כי אין נדיק בצרף אשר יעשה טוב ולא יחטא, מכל מקום לא צא בטרוניא בתורתו, כי ידו פתוחה לקבל שצים. והראיה כי צאות ה' צרא עולמו לרמו על התשובה. וכיון שה' צור תמים פעלו, שיצר עולמו צה', אם כן הוא קרוב תמיד לשכר. — ואמר שוב, שחת 'לו לא', אותיות אלול, גם אם השחית האדם את דרכו, נתן לנו עזור זה חדש אלול בסוף השנה, ימי רחמים וסליחות, שיוכל לתקן הכל, ורק אם לא מנצל את ימי התשובה, אז צניו מומם, והם דור עקש ופתלתול.

וזדו הענין שצקיום הימים הנוראים, ציום האחרון הוא שמחת תורה,

לפני כל נדרי תשע"א לפ"ק

טהורים וטהרתם, ואומר (ירמיה ז-ג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקצ"ה מטהר את ישראל ע"כ. ויש להצין הלא טהרתו של הקצ"ה עדיפא פי כמה מטהרת מקוה מים, וטהרת המקוה צאה גם כן רק על ידו, ולמה השוה אותם, מה מקוה

כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טו-ג). ואיתא במשנה (יומא פה): אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אציקם שצשמים, שנאמר (יחזקאל לו-כה) וזרקתי עליכם מים

מטהר, אף הקדוש צרוך הוא מטהר את ישראל.

הנביא אומר (יואל ב-יא) וה' נתן קולו לפני חילו (ה' נתן עליהם קולו במאמר נביאיו, לפני שלחו זהם את חילו הוא הארצה. רש"י), כי רב מאד מחנהו, (אשר ישלו בכס אם לא תטיבון), כי עלום עושה דברו, כי גדול יום ה' ונורא מאד, ומי יכילנו. וגם עתה (אחר שנגזרה הגזירה) נאום ה', שובו עדי בכל לבבכם, וצום וצבכי וצמספד, וקרעו לבצבכם ואל בגדיכם (אל תזטרכו לקרוע בגדיכם מחמת אצל), ושובו אל ה' אלקיכם, כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. מי יודע (שיש צו עון) ישוב ונחם, והשאיר אחריו זכרה וגו'. תקעו שופר בציון, קדשו נום, קראו עזרה וגו', צין האולם ולמזבח יצבו הכהנים משרתי ה', ויאמרו חוסה ה' על עמך, ואל תתן נחלתך לחרפה וגו'.

עומדים עכשיו בהשעות האחרונות שנשארו מימי התשובה, לא נצטוו את הרגעים החשובים האלה, שאנו יכולים בקל להתקרב בהם אל ה'. וגדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו, הן היום חותמין עלינו על כל השנה מה יהא עמנו ועם בני ציחינו. כבר עבר עלינו היום טוב של ראש השנה, בראש השנה יכתבון, אין אחד יודע מה נכתב עליו, וה' לוח עלינו לתקוע בראש השנה בקול שופר, כדי לעורר אותנו, עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיפו מתרדמתכם. וה' נתן קולו לפני חילו, קודם שכתב גזירותיו נתן לנו קול השופר שנתעורר מהשינה העמוקה שאנו שקועים בהצלי עולם, כי רב מאד מחנהו אשר יוכל לשלוח על האדם, ועלום שלוחיו העושים דברו, וכמה דרכים יש להקצ"ה להתפרע מהאדם.

אבל הנביא אומר, כי עדיין לא מאוחר, וגם עתה, אחר שיצאה הגזירה, שובו עדי בכל לבבכם וצום וצבכי וצמספד, וקרעו לבצבכם ואל בגדיכם, טוב יותר לכם לקרוע כעת הלב, מלקרוע הבגדים במשך השנה, לא תמתינו על זמנים קשים במשך השנה להתאצל מרה ולקרוע הבגדים, אלא שובו אל ה' אלקיכם כי חנון ורחום הוא, ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה, אף שגזר ח"ו רעה, יכולין לצטלו על

דיש לרמוז בזה לעניינינו, הנה אנו נכנסים כעת להיום הקדוש ביותר שצשנה, בהשעות האחרונות של ימי התשובה, אשר בהם ממציא ה' עצמו לכל אחד ואחד, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, אלו עשרת ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, שהקצ"ה עומד קרוב לכל איש ישראל, ונותן לנו הזדמנות להתקרב אליו. אנו

זרעו, דור ישרים יצורך, כי הצנים משתדלים לילך בדרכי אבותם. וכאשר מתנהג האדם צימני הנעורים בקלות ראש, איזה סמל ודוגמא הוא לצני ציתו. ואמר הכתוב, שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתול (דברים לז-ה), כאשר האדם משחית דרכו, לו לא, אין זה נוגע רק לו, אלא בניו מומם, ניכר המום צניו שמתחנכים בציתו, ומתגדל דור עקש ופתלתול. ולכן מעורר הנביא, מי יודע ישוב ונחם, ואז 'והשאיר אחריו ברכה', גם זרעו אחריו יהיו לברכה. ומה לו לאדם צעולמו אם אין לו צנים הולכי בדרכי התורה, מה הועיל צניו, הלא כל עמל האדם הוא רק לדורותיו, ויש לחזור בתשובה צעוד מועד, צעת שעדיין יש לו בית מלא ילדים, להיות אויר הבית אויר של קדושה וטהרה, כמשכן ה' אשר השכינה שרויה בו.

ואמר צין האולם ולמוצח יצכו הכהנים משרתי ה', ויש להצין למה הדגיש מקום זה יותר משאר העזרה, שהיו שם הכהנים צעזודתם. ונראה דאיתא בגמרא (יומא פו:) היה רבי מאיר אומר, גדולה תשובה שאפילו יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם שנאמר (הושע יד-ה) ארפא משובתם אוהבם נדבה, כי שם אפי ממנו, מהם לא נאמר אלא ממנו [ארפא משובתם של רבים לפי ששצ אפי מן היחיד] ע"כ.

ידי תשובה ותפלה ודקה. ואנו אומרים בקליחות, א-ל מלא רחמים, כאשר יש כלי עם משקה, ואין הכלי מלא, ורויץ לערות קצת מהמשקה, אז צריכין לטרות להפוך הכלי על הצד כדי שיוכל לערות משהו מהכלי, אבל כאשר הכלי מלא על גדותיו, אז צניגעה קלה נשפך ממנו, יש לנו אז רחמן, הקצ"ה הוא א-ל מלא רחמים, מען דארף נאר א שאקעל געצין, ובקירוב קצת אל ה', נשפך ממדת רחמנותו על כל סביבו, ואין צריכין רק להתקרב קצת ולנגוע בו.

בוי יודע שיש צו עון ישוב ונחם, 'והשאיר אחריו ברכה', התשובה של האדם תשובה תמיד, גם אם התעורר ציומו האחרון, ועד יום מותו תחכה לו, אבל יש חילוק גדול בין השצ צוקנותו או צנעירותו, כי כאשר אדם חוזר בתשובה צוקנותו, אם כי תשובתו מקובלת, כי ידו פתוחה לקבל שצים, אבל כבר אצד דורותיו צניו ונכדיו מלחנכס על דרכי התורה, אבל מי שמתקרב אל ה' צימני נעוריו, מגדל גם כן דור של צני תורה שנהנה מהם לעולמי עד. וכמו שדרשו חז"ל (עבודה זרה יט.) אשרי איש ירא את ה' (מהלים קיז-א), אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש [כשהוא צחור צכחו, כלומר ממנהר להכיר את צוראו קודם ימי הזקנה], ומסיים הכתוב, כי אז גצור צארץ יהיה

ולכאורה יש להצין, אי בשלא עשה תשובה אלא אותו יחיד בלבד, אם כן מדוע ימחלו עונות הרבים שלא חזרו בתשובה ועוד זהם טומאתם.

וּנְרָאָה דהא דאמר 'יחיד' שעשה תשובה, זהו מלשון המשנה (תענית י.) הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתעניין ג' תעניות. ואמרו מאן יחידים, אמר רב הונא רבנן וכו'. איזהו יחיד כל שראוי למנותו פריס על הנצור ע"כ. וכתב הרא"ש (נדרים סג.) שתלמידי חכמים נקראים יחידים, על שם שמייוחדים במעשיהם ע"ש. וגם יש לומר עבור שהם דבוקים תמיד ביחידו של עולם.

וְהִגֵּה חכמי ישראל הם ראשי העדה, וכמו שבאדם, הראש הוא המשפיע ומחיה כל אברי האדם, כן הם חכמי ישראל הם מחיים את הדור. וכאשר הם מתעוררים בתשובה, שהרי נדיקים כל ימיהם מלאים בהרהורי תשובה, הרי זה מעורר הרהורי תשובה בכל הכלל. ועל דרך שאמרו על הרה"ק מקארלין זי"ע שהחזיר שמונים אלף ישראל לתשובה. והכוונה שעל ידי קדושת עבודתו השפיע הרהורי תשובה בלבות בני ישראל. וכן בכל דור ודור כאשר היו לנו נדיקים שעבדו את ה' בקדושה, וכל ימיהם היו בתשובה, היה מתעורר בלב

ישראל בכל אחד ואחד הרהורי תשובה מזמן לזמן, וזאת היתה צאה מהראש של העדה לכל אברי העדה. וזה שהפליגו במעלת התשובה עד כמה גדולה היא, שלא רק שפועל תשובתו על עצמו, אלא 'יחיד' שש, כאשר הראש מתעורר לתשובה, הוא יכול לגרום הרהורי תשובה בכל העם, עד שמוחלין לו ולכל העולם, וארפא משובתם של הרבים, כי שצ אפי ממנו.

וּבְזִמְן שצית המקדש היה קיים, היה יחיד זה הכהן הגדול, שנכנס יחידי לפני ולפנים, הגדול שבכהני ה', שמתחלה הקריב את פר החטאת אשר לו, וכפר בעדו ובעד ציתו, ושצ הקריב את השעירים לכפר על ישראל. וכאשר התודה אהרן על חטאיו, ונתעלה אותה שעה כמלאך אלקים, צהודיו שלו התעוררו כל צית ישראל, וכאשר אמר צהודיו כפר נא לחטאים ולפשעים שחטאתי שעויתי שפשעתי לפניך, נמס כל לצ ישראל, כי מהראש מתעורר כל הגוף, וכולם שצו לה' בלב שלם. ועד כדי כך שהכהנים והעם העומדים בעזרה, כאשר היו שומעים את השם הנכבד מפורש יולא מפי כהן גדול בקדושה וצטהרה, היו כורעים ומשתחווים, שהוא ההכנעה היותר גדולה נגד ה', צפישוט ידים ורגלים על הארץ, ונפלים על פניהם, מגודל צושתם נגד

ה', וכמו שנאמר (עורא ט-ו) חלקי בושתי ונכלמתי להרים חלקי פני חליך, כי עונותינו רבו למעלה ראש, ואשמתינו גדלה עד לשמים, והיה הכהן הגדול כלי כפרה על כל ישראל, ועל ידי היחיד שעשה תשובה הכניס הרהורי תשובה בלב כל ישראל, עד שנמחלו עונות בית ישראל.

אמונם כעת אין לנו לא כהן ולא מנהל, ראה אין מכפר בעדי ואין סודר לי סדר, ובגדי לבן אין ואין לובש האדר, נשארנו דור יתום במלוא מובן המלה, בכל דור היה לנו נדיקים, שכל חייהם היה במסירת נפש לה', וכל מחשבותם היו בדוקים להקב"ה, ובקדושת הרהורי לבם טיהרו וקידשו את הכלל ישראל שהיו מתעוררים מומן לזמן לשוב אל ה', ובעוה"ר אין לנו מי שיעורר אותנו, אין לנו מי שיחפולל בעדנו לעורר עלינו רחמי שמים, שור כי אבדו חסידנו ומפגיע אין בעדנו, וכל אחד צריך ליקח את עצמו בידו, לזכור מה חובתו בעולמו, על מה הוא מסתובב כאן, אשר יבוא יום שיצטרך ליתן דין וחשבון על הכל, הלא אבני ציתו של אדם וקורות ציתו של אדם מעידים בו, שנאמר (חבקוק ז-א) כי אבן מקיר תזעק וכפים מעץ יעננה וכו', ויש אומרים אצרו של אדם מעידים בו שנאמר (ישעיה מג-י) אחס עדי נאום ה' וכו'. ובשעת פטירתו

של אדם לבית עולמו, כל מעשיו נפרטין לפניו, ואומרים לו כך וכך עשית במקום פלוני וציוס פלוני, והוא אומר הן, ואומרים לו חתום והוא חותם, שנאמר (איוב לו-י) ציד כל אדם יחתום. ולא עוד אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם יפה דנתוני, לקיים מה שנאמר (מהלים נא-ו) למען תצדק בצדריך (מעניית יא). — כשעומדים בכניסת היום, קחו לכם איזה דקות לחשוב חשבוננו של עולם, אין עבר עליו השנה. לכל אחד יש זמנים שלא היה רוצה שיחגלה ויתפרסם ברבים, אמנם אין שכחה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך.

ואיתא במשנה (יומא לה): שהכהן גדול צעת הוידוי על פרו, היה עומד בין האולם ולמזבח ומתודה ע"ש. ולכן הכהנים משרתי ה' מצבים את המעמד הלו, שהיה לנו פעם כהן גדול שהתודה בין האולם ולמזבח, והכניס הרהורי תשובה בכל ישראל, ומה נעשה עמנו היום, שלום עלי נפשי, הרי לומד ומתפלל, ישראל מלאים מנחת כרמון, מתעוררים לרגע, ותיכף ומיד הראש הוא כבר במקום אחר, ואינו מוסיף מכח אל הפועל מה שקיבל על עצמו. וישאל כל אחד לעצמו מה קיבל על עצמו בעשרת ימי תשובה, ומה נשתנה אצלו מהימים הקדמונים. והכהנים משרתי ה' יבכו על מה שהיה לנו פעם בין האולם

ולמוצת, ואומרים אל ה', חוסה ה' על עמך, גאלנו מהרה כי נופלים אנחנו בצוץ נורא, באתי צמעמקי מים ושזולת שטפתני.

והנה ציוס הכיפורים היו מקטירין קטורת לפני ולפנים, והצדוקין היו נותנין אותה על האש, ואחר כך מכניסין אותה לפני ולפנים, שדרשו ואל יבא בכל עת אל הקודש כי צענן אראה על הכפורת (ויקרא טז-ז), צענן עשן הקטורת יבוא, ואז אראה על הכפורת. וחכמים אמרו להם, והלא כבר נאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה' (טז-יג), וכמבואר בגמרא (יומא נג.). ולכן היו משביעין את הכהן הגדול שלא ישנה דבר מכל אשר אמרו לו (שם יח:), שלא יתקן מבחוץ ויכנס.

ונראה כי סדר העבודה הוא, סור מרע ועשה טוב, בתחלה יש לסור מהרע, לתקן המעשים הרעים, ורק אחר כך יעסוק בעשיית הטוב, כי לרשע אמר חלקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך. אמנם כבר כתבו בספה"ק שדורותינו אלו החלושים, יש להתחיל בריבוי עשיית הטוב, ולא ימתין עד שיתקן הרע, אלא יתמיד בתורה ובתפלה, וכל מנוה שבה לידו לא יחמינה, ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך, והמאור שבתורה יחזירנה

למוטב. ופירשו המשנה (אבות ז-ד) אל תאמר לכשאפנה אשנה, שאתחיל ללמוד אחר שאפנה ואסלק הרע, כי שמה לא תפנה, שלא תוכל להשלים הסור מרע, ולא תבא לידי עשיית הטוב. על כן יש לקבל על עצמו ציוס הקדוש, מהיום והלאה להודרו בעשה טוב, להתמיד יותר בלימוד התורה, ובתפלה, ולעשות דברים טובים, ולצדק יעזור ה', שהאור ידחה החושך, והמאור שבה יחזירנה למוטב.

ובדברי יחזקאל (פ' יחזי) כתב לבאר, דזהו הענין שהקדים יעקב את אפרים לפני מנשה, כי מנשה רומז על צחי' סור מרע, כי נשני חלקים את כל עמלי (בראשית מא-נא), שהחטא נקרא בשם עמל, כמו שנאמר (במדבר כג-כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ואפרים רומז על צחי' עשה טוב, כי הפרני חלקים בארץ עניי (בראשית מא-כג). ויעקב ראה כי אי אפשר להמתין בעשיית הטוב עד שיתקן הרע, ולכן הקדים אפרים קודם למנשה. ויוסף אמר אל אביו, לא כן אבי כי זה הזכור, שים ימיך על ראשו (מח-יח), כי ראשית העבודה הוא סור מרע. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי וגו', אולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגויים, כי צדורות החלושים יש להקדים את אפרים ע"ש. ובימינו אלה צריכין להקדים מתחלה

בו מחוס, הסור מרע עומד לפניו כהר גבוה, כאשר יתקבצו כנגדו יחד כל הממשכות והרהורים וראיית עיניו וכל חטא ועון, הרי הם כהרים וגבעות, וקשה מאד לטהר עצמו מזה, ואינו יודע היכן להתחיל בתיקוניו, ויתכן שיצוא לידי יאוש, על כן הורה לנו התורה סדר העבודה, ציוס הזה תתחיל בעשה טוב, לקבל על עצמו מעתה עול התורה ולעשות מצות ה' בחיות וחשקות, תורה ותפלה ודקה וחסד, ואם עשית חצילות של עצירות, עשה כנגדן חצילות של מצות (ויק' כה-ה), תכנס מתחלה לקודש הקדשים, ואז תשים הקטורת על האש, לבער רוח הטומאה מן הארץ.

וזדו הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו, רחם ארחמנו נאום ה' (ירמיה לא-יט). והכוונה שהקב"ה אומר לנו, גם כאשר עדיין לא עלה צידך לתקן את הרע, ואתה מתחיל מעבודת אפרים, כי הפרני אלקים בארץ עניי, שגם צדיטא התחמונה אתה פרה ורבה בתורה ומצותיה, אתה בן יקיר לי, תקבל עליך עול תורה, כל עת פנוי יהא לך מוקדש לתורה, המאור שבה יחזיר אותך למוטב, כי מדי דברי בו, שאני קורא בתורה כנגדו, וכמו שכתב בלקוטי אמרים להתניא (פרק לו) דלכן עסק התורה נקראת בלשון קריאה, קורא

העשה טוב, ואין להמתין עד שיזכה לתקן הסור מרע.

והנה הקרבת הקטורת מצער הקליפות וכחות הרע כידוע, וכמו שהאר"י בזה בזה הק' (פ' ויקהל), עד שאפילו רק אמירתה כחה גדול לבער החילונים. וכתב בספר לב שמח צסם חותנו הרה"ק מוהר"ש מצעלוא ז"ע, דלכן נקרא המוצח הפנימי צסם מוצח (שמות ל-א), אם כי לא זכחו עליה שום קרבן, רק הקריבו עליה הקטורת, כי בזה נזכחו הכוחות הרע ונתקשרו כל הקדושות, ועל שם הזכיחה שלהם נקרא צסם מוצח ע"כ. ואם כן קודם שנכנסים לפני ולפנים, היה מן הראוי להקטיר הקטורת בחוץ, להורות על סור מרע ורק אחר כך עשה טוב, ולכן הדוקים היו נותנין הקטורת על האש מבחוץ, ורק אחר שעלה עשן הקטורת ונתבערו הקליפות אז נכנסו לפני ולפנים. אמנם החכמים קיבלו, כי יש ליכנס לפני ולפנים גם קודם שקיימו סור מרע, ורק אחר שהוא כבר במקום הקודש, אז יתחיל בהסור מרע, ומטע מן האור ידחה הרבה מן החושך, ומתחלה הוא נכנס לקדשי קדשים, ואחר כך מקטיר הקטורת.

ודבר זה בולט ביותר ציוס הכיפורים, כאשר עוסק בעבודת התשובה, ורואה עצמו שמכף רגל ועד ראש אין

צמורה (צרכות יג.), שעל ידי עסק התורה קורא להקצ"ה לצוא אליו כציוול, כקטן הקורא לאציו לצא אליו להיות עמו צלומתא חדא, ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי ע"ש. ואם תקבל עליך עול תורה, אז מדי דברי צו, שאני אדבר עמך ציחד, צקופו ידחה החושך, וזכור אזכרנו עוד, אני זוכר שיצא עוד זמן שימקרב אללי.

והנה מקוה מים כשרה יש צו טהרה, עד שמטהר גם את הטמא. אמנם יש גם מקוה פסולה של מים שאובין שאין צה כח הטהרה, אבל כאשר מחברין ומשיקין את המקוה הפסולה להכשירה, המקוה ההוא מקבל טהרה עד שיוכל גם לטהר אחרים. הרי לנו גודל כח הדביקות לטהרה. וכמו כן אנו, גם כאשר אנחנו מלאים עון, אבל כאשר מדבק עצמו לעשה טוב, ומקבל על עצמו להתנהג בצדושת התורה ומצויותיה, אנו גם כן נטהרים, ועל ידי עשיית הטוב יסור ממנו הרע. ומה מקוה מטהר את הטמאים, שזהשקה והתחצרות לטהרה, יש עליה דין מקוה טהרה לטהר הטמאים, כך הקצ"ה מטהר את ישראל, גם כאשר הרע שוכן עוד בקרבנו, מכל מקום צדדיקות לעשיית הטוב, יסור ממנו הרע.

אבל יש עוד ענין צזה, אשר כבר דברנו מזה צצצת שוצה, אבל

היום הלא הוא יום הקדוש, שכל אחד עומד צמחצצה יותר מזוכך, אי אפשר לעבור עליו צלי להזכירו שנית. - צכל דור יש נסיון מיוחד אשר צו הקצ"ה מנסה אוחנו, צימי קדם כצצאו לכאן לאמעריקא היה הנסיון צמדניה זו, שמירת צצצת קודש, שהיה קשה מאד לפרנס עצמו צלי חילול צצצת, ומי שעמד אז צנסיון הזה זכה לצנות צמים נאמנים לה'. ומי שלא עמד אז צנסיון זה, צצמשך הימים נטמעו צני ציתו צין הגויים, ולא נשאר מהם זכר.

הנסיון של דור הזה הוא בלי האינפערנעם, וזהו הנסיון שלנו ושל צאצאינו. ועדיין אנו עומדים צתחלתו, כי הטעכניק מתקדם צמהירות, ולא יודעים עדיין מה ממתין עלינו עוד, וצריכין לזה מקירות נפש, כי קופו אצדון. וגם מי שצריך אותה לפרנסתו, אין שום היתר בעולם להשתמש בו בלי פילטער, וכל המחזיקו בביתו הוא עון פלילי, ויעיד עליו ביום הדין. - ומי שאין לו פילטער עליה, והוא נכנס ככה ליום הקדוש הזה, אין יום הכיפורים מכפר בעדו, כי אין יום הכיפורים מכפר אלא עם התשובה (יומא פה:). ומה מקוה מטהר את הטמאים, רק כאשר טובל ואין השרץ בידו, אבל הנכנס למקוה עם השרץ, גם כאשר טובל עצמו ש"י מבילות, אין המקוה מטהרו. כן אנו

וב'ו. וזהו הדמיון מה מקוה מטרה את הטמאים, רק כאשר זרק מידו את השרץ, כך הקצ"ה מטרה את ישראל. - עומדים ציוס גדול, יוס של תפלה, הקצ"ה שומע תפלת כל פה, צמינון וצקסה יוכל לפעול הכל, תבקשו מהרבש"ע שלא תאבדו הבנים, שלא תאבדו הנכדים, צריכים הרבה סייעתא דשמיא שיוכלו למסור מסורת האבות להבנים.

ואנו מוציין כעת התורה, להזכיר אותנו שלא נשאר לנו כלום ממה שהיה לנו צימי קדם, לא מקדש ולא כהן, ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, אשר זו יש לנו להתדבק בכל כמינו, ורק ממנו אנו שואצים כעת רוח חיים, לקבל על עצמו קציעות עמים לתורה, חוק ולא יעזור, שלא יעזור אפילו יוס אחד צלי שיסצ צצית המדרש ללמוד, כי רק היא מצילה אותנו מהיצר הרע, צראמי יצר הרע צראמי לו תורה מצלין. והבני תורה היושבים בבוללים, שיש להם זכיה לישב באהלה של תורה, ועוסקים בתורה מתוך הדחק, ידעו גודל השיבותם, שרק על קדושת תורתם העולם עומדת, וישתדלו בכל עוז שלא יצטרכו לעזוב בית מדרשם, ולהמשיך לישב בד' אמות של הלכה עד כמה שיוכלו, ולא יצטרכו לצאת לרחובת של עיר, וזכות גדול הוא לדור השפל הזה,

נכנסים היום ליום הכפורים שהוא מקוה מזהרה למהר את ישראל, ומי שנכנס בו ויש לו בלי בלי פילמעה, הרי זה מובל ושרץ בידו, ואין יום כיפור מכפר בעדו, והוא יוצא מיום הזה מלובלך וממונה כמו שנכנס. ומה מקוה מטרה את הטמאים רק כאשר זרק השרץ מידו, כך הקצ"ה מטרה את הטמאים, כשזרק מידו תחלה את השרץ, ומכל שכן כשאוחז צידו אצי אצות הטומאה אין לו טהרה. וידע שאין יוס הכפורים מכפר בעדו, עד שיקבל על עצמו כעת שיהר מזה מהיוס ולהלכה.

חוסו על עצמיכם ועל בניכם שלא תאבדו שתי עולמות, אתם ובניכם יחד, תתבוננו כמה משפחות יש כבר שבניהם יצאו לתרבות רעה בנגלה, וכמה עדיין מסתירין זאת, ה' ירחם. ישנם מאות משפחות כבר כהיום שבניהם יצאו לתרבות רע, אראפ פונע'ם אידישן וועג. אידישע שטובער! וויליאמסבורגער שטובער! בתים שהיה להם מסירות נפש לתורה ועבודה, מסתובבים בניהם בשוק ומחללין שבת. האט מען זיך געקענט פארשטעלן אמאל שזה יהיה ככה!, וכל זה הוא רק מהכלי הטמא שמפתה עצמו שלא יפגע בו ובוזרעו, ולכסוף הוא פונע בכל אחד. ועכשיו הזמן גרמא לקבל על עצמו שבהודמנות הראשונה יסדר לעצמו שיהי' מחזיק רק כלי עם פילמער

שישנם עוד בני תורה ההוגים בבית המדרש מן הבוקר עד הערב, ושכרם גדולה מאד, והוא מעמיד ומקיים את העולם, והם מגדלים בתים לשם ולתפארת, אשר כל הון לא ישוה לה.

בחורי הישיבה – אתם הם העתיד של הדור הבא - תקבלו על עצמיכם עול תורה, שלא לבזבו הזמן, ויהיה ראשכם שקוע בתורה יומם ולילה, ואז יערב לכם בזה ובבא. - ותקבלו על עצמיכם שלא תקחו בידכם שום כלי מהכלים החדשים, ולא תתרגלו אליה גם על דברים המותרים, כי סופה אבדון. אל תגעו בבלי משחית הוזה, אין שום סיבה שתצטרכו לנגוע בה, אפילו לצורך היתר. ואחר שמרגילים עצמם לזה קשה מאד לפרוש ממנו אחר כך. צריך לקבוע בנפשו שזהו כלי של זומא, ואין לו עמה שום שייכות כלל וכלל. ואי אפשר לזכות לכתרה של תורה, אלא מי שממאס כל הצלי עולם הזה.

אנו אומרים כעת צרכת שהיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, אנו נומנים הודאה לה' שהגיענו ליום גדול כזה, יום של אורה קדושה וטהרה, שאנו צחי' מלאכים. אנו מודים להש"ת שהיינו ליום הזה שיכולים להתקרב להש"ת, ולשפוך שיחנו לפני אדון כל. ואל לנו לחמך שעות אלו, אלא לקבל על

עלמינו לשוץ אל ה'. נשכח מכל מה שהיה עד היום, מכאן ואילך מושגת, להמחיל דף חדש צחינו, חיים של קדושה, חיים של טהרה, חיים של יראת שמים ויראת חטא, ולחנך את בנינו כראוי על דרך ישראל סבא.

ואנו מנזקים מן המורה שמהיה לנו למליץ, אשר שום אומה ולשון לא רצו לקבלה אלא בני ישראל, והם נהרגים ונשחטים עליה דור דור. ואנו עומדים ברוס המעלה נגד כל שאר האומות המשוקעים צטומאה ומועצה. תורה תורה התחנני בבקשה, הלא צרות ישראל רבו כמו רבו, הלב מתפוצץ לשמוע מה שסובלים כהיום, קישוי הפרנסות בימים אלו, ישנם הרבה שלא רק שאין להם כמה לסיים החודש, אלא גם פרנסת היום קשה. ויש להרבות בתפלה שיהיה שנת שפע, כי אי אפשר לאב ואם לחנך הילדים כראוי, כאשר אין להם ההצטרבות הנצרכת. והקב"ה ישלח רפואה שלימה למאות החולים המוטלים על ערש דוי, אין יום שעובר בלי לשמוע מחדש בשורת איוב. וכל זה יכולים לפעול היום בהתפלות, והקב"ה שומע תפלת כל פה, ואין אנו מעריבים בה תפלתנו בדבעי.

ויעתיר המורה צעדנו שנוכל לגדל גם דורותינו על דרך ישראל סבא,

עם כל הנסיונות העזומות שיש לנו כל אחד מאתנו מאמין ומחכה בכל יום טובה ומתוקה, מתוך חסד ורחמים, כרחם אב על בנים, ונוכה להתצרך בבני חיי ומזוני רויחי מתוך הרחבת הדעת. והעיקר של התפלות שירחם ה' על הכלל ישראל לפדות אותנו מגלותינו, הלא כל אחד מאתנו מאמין ומחכה בכל יום טובה ומתוקה, מתוך חסד ורחמים, כרחם אב על בנים, ונוכה להתצרך בבני חיי ומזוני רויחי מתוך הרחבת הדעת. והעיקר של התפלות שירחם ה' על ישראל צביאת בן דוד צב"א.





חידושי סוגיות

שבת שובה תשע"א לפ"ק

בסוגיא דהכל חיובים בסוכה כהנים לויים וישראלים

(ערכין ג.)

אלא כל האכסדראות והסככות היואלות
מן הכתלים שהיו צמקדש, של אבן היו
לא של עץ עכ"ל.

ומעתה יש לדון אם היה מותר
לצנות סוכה עם סכך
בעזרה לצורך אכילת קדשים, כי
קדשים קלים הרי מותרין לאכול בכל
העיר, ואין צריך לאכלם בעזרה, אמנם
קדשי קדשים הנאכלים רק לפני מן
הקלעים, הרי אי אפשר להוציאם
מהעזרה, ובעזרה הרי אסור לצנות
בנין של עץ. והנה צטר קדשי קדשים
אין צריך סוכה, אמנם הלחם הפנים,
ושיירי מנחות, הרי אסור לאכלם חוץ
לסוכה, ואין עשו סוכה בעזרה. וגם
יש איסורא דקמוסיף אבנין, וכדכתיב
(דה"א כח-ט) הכל צכת מיד ה' עלי
השכיל (חולין פג:).

והנה צילקוטו (פ' שופטים תמקז)
אמרו, מנין לנוטע אילן וזונה

בגמרא (ערכין ג.) הכל חייבים
בסוכה כהנים לויים
וישראלים. פשיטא אי הני לא מחייבי
מאן מיחייבי. כהנים אצטריכא ליה,
סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב
בסוכות תשבו שבעת ימים (ויקרא
כג-מג), ואמר מר תשבו כעין תדורו,
מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש
ואשתו, והני כהנים הואיל וצני עבודה
נינהו לא ליחייבו קא משמע לן, נהי
דפטירי בשעת עבודה, בלא שעת
עבודה חיוצי מיחייבי ע"כ.

בניית סוכה בעזרה לצורך אכילת קדשים
והנה מצוה צמ"ס (ה' עבודה זרה
ו-ט) הנוטע אילן אלל המזבח
או בכל העזרה וכו', הרי זה לוקה
שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ
אלל מזבח ה' אלקיך (דברים טז-כא).
אסור לעשות אכסדראות של עץ
צמקדש כדרך שעושין בחצרות, אף על
פי שהוא צבנין ואינו עץ נוטע וכו',

צית צהר הצית שעוצר צלח תעשה, תלמוד לומר כל עץ אצל מוצח ה' אלקיך. מנין שלא יקיים, תלמוד לומר לא תטע לך מכל מקום. דבר אחר אפילו צית אפילו סוכה ע"כ. וכתב צפנים יפות (שם) דנראה דהא קאמר אפילו סוכה, היינו סוכת מלוה בחג, שהכהנים אוכלים לחם הפנים ושאר המנחות חוץ לסוכה. והטעם כיון שאסור לעשות סוכה בעזרה הם פטורים מן הסוכה.

אי העזרה היתה מקורה

והנה מה שכתב הילקוט, אפילו סוכה, ופירש צפנים יפות דקאי אסוכת מלוה בחג ולא על סוכת רשות ע"ש. יש לומר בזה עוד, דהנה מצואר צרמז"ם (ה' עבודה זרה ו-ט) דהלואו של לא תטע, הוא בכל העזרה כולה ע"ש. וכן הוא בצרמז"ד (ה' צית הצמירה א-ט) דהאיסור הוא בכל עזרת הכהנים משער נקנור ולפנים ע"ש. ויש להבין דאם כן למה אמר הכתוב אצל מוצח ה', ולא אמר בעזרה וכדומה.

וגראה דהנה צו"ת צית יחזק (או"ח סימן ה') העיר לגבי אכילת קדשים בסוכה, דזודאי לא היה סוכה בעזרה, דהיה הגג מכוסה ע"ש. אמנם (בסימן קכה אות ז') כתב דזה טעות, דהעזרה היה מגולה. וכתב,

אחר כך צא לידי ספר שלטי הגבורים, ומנאחי שם (פרק ז) דכל הר הצית היה מקורה, חוץ ממוצח הנחושת שעמד תחת לב השמים (אבות ה-ה) ע"ש. וצתפארת ישראל (מדות ז-א) חולק עליו ע"ש. ואם כן סוכת החג אי אפשר להיות רק אצל המוצח, דשאר מקומות היו מקורה. ולכן דייק הכתוב 'אצל מוצח' ה', שאפילו סוכה שאי אפשר לצותה רק סמוך למוצח, גם כן לא תטע בצית ה', ושפיר נרמז בקרא דקאי על סוכת החג.

וע"ז פי זה הקשה צית יחזק שם, דאם כן דכהנים צמקדש היו פטורים מסוכה, למה הוצרכו לומר צבוגיין, דכהנים אינטריכא ליה, דאין בהם תשבו כעין תדורו וכו', אמאי לא אמרו צפשיטות, דאינטריך לאשמעינן דכהנים חייבים בסוכה, כיון דעל כרחק אכלו שירי מנחות חוץ לסוכה, וסלקא דעתך אמינא שהמה פטורים לגמרי מסוכה, קא משמע לן דנהי דפטירי צשעת עצודה, שלא צשעת עצודה מיחייבי ע"כ.

סתירת דברי הילקוט

וגראה דהנה צפנים יפות (שם) הקשה מדברי הילקוט (פ' ראה תתקו) חג הסוכות תעשה לך צשעת ימים (טז-יג), להדיוט, ומנין אף

מוסיף על הצנין, דהיכי דחינו מצטלו לא הוי מוסיף על הצנין (חולין פג:). ואם כן היה אפשר לעשות סוכה במקדש דהיה רק לשבעת ימים והוי צנין ארעי. אך בשו"ת בית יצחק (אה"ע ח"ב סימן קכה אות ב') כתב, לפי מה דאיתא (סוכה לא:) בהאי כשורא דמטללתא, דפירש רש"י (שם ד"ה מפני) דמנות סוכה משוי ליה כל שבעה כצנין קצוע עכ"ל. ואם כן סוכה הוי כצנין קצוע, ואסור משום מוסיף על הצנין ולא תטע לך כל עך.

ובזמנתה כיון דרק משום מנות סוכה הוי ליה כצנין קצוע ואסור, שוב יש לומר דהוה ליה כצעידנא, דאי לאו המנוה הוי ליה רק צנין ארעי, וליכא איסור, וכל האיסור הוא משום דהמנוה משוי ליה כצנין קצוע, הוי ליה כצעידנא ויש לומר עשה דוחה לא תעשה. ועוד דעשה החמור דוחה לא תעשה הקל אף אם לא הוי צעידנא, ושורשו מדברי התוס' (פסחים נט. ד"ה אחי) לגבי עשה החמור דדוחה לעשה הקל אף אם לא הוי צעידנא ע"ש, [וכן כתבו התוס' (וצחים לג:) ד"ה לענין] לגבי עשה דוחה לא תעשה ע"ש]. והכא נמי כיון דמחמת עצמו לא הוי לא תעשה דהוי רק כצנין ארעי, אך העשה דסוכה משוי ליה לצנין קצוע, ועל ידי זה אסור משום לא תטע,

לגבוה, תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לה' (ויקרא כג-לד) ע"כ. ואם כן מצוה דגם אכילת קדשים זריכה סוכה. וכתב דלר"ך לומר דהיינו בלחמי תודה, כדאיתא (ביצה יט:) מצוה אדם תודתו בחג הסוכות, וקדשים קלים נאכלין בכל העיר וזריכה סוכה, אבל קדשי קדשים שנפסלין ביוזא, ונאכלין רק בעזרה, באמת פטורה מסוכה ע"כ. (ועיין בזית רענן שם שפירש באופן אחר, מנין אף לגבוה, פי' שאסורין בהנאה כל שבעה ע"ש. ולפי זה לא מיירי מאכילת קדשים כלל).

אי עשה דסוכה דוחה הלאו של לא תטע וזבדא לזכר עוד ציטוט דברי הילקוט, דהנה בשו"ת אבני ציון (ח"ג סימן מ"ח אות ג') הקשה, דלמה אסור לעשות סוכה במקדש משום לא תטע לך כל עך, נימא דעשה דסוכה זכהניס ידחה הלא תעשה דלא תטע לך, דלא אפשר לכהניס לאכול שיורי מנחות חוץ לעזרה. ואי דלא הוי צעידנא, הא כבר הקשו על דברי הילקוט, לפי מה שכתב הראב"ד (ה' עבודה זרה ו-י) צנעם דמותר לעשות צימה של עך למלך בשעת הקהל, וגם גוזזטורא שהקיפו בעזרת נשים בשמחת בית השואבה, כיון דלשעתה היתה, וצנין ארעי מותר במקדש. ולא הוי גם כן

דהעשיה בעצמה הוי מנזיה, ואמרינן
 ביה עוסק במנזיה פטור מן המנזיה,
 (עיין צביאור הלכה ה"ג), יש לומר דהוי
 בעידנא, שיש קיום מנזיה תיכף בעת
 העשיה. ואם כן קשה ביתר שאת,
 דינמא דעשה דסוכה דוחה לא תעשה
 של לא חטע.

אי עשה דוחה ל"ת שבמקדש

ונראה ליישב דאיתא בגמרא (זבחים
 15:) כל אשר יגע בצשרה
 יקדש (ויקרא ו-כ), יקדש להיות כמזה,
 הא כיצד, אם פסולה היא תפסל וכו',
 ופריך אמאי נייתי עשה [דואכלו אותם
 דכשירה], ולדחי לא תעשה [דלא תאכל
 דפסולה]. אמר רבא אין עשה דוחה
 את לא תעשה שבמקדש שנאמר (שמות
 יג-מו) ועלם לא תשצרו צו, רבי
 שמעון בן מנסיא אומר אחד עלם
 שיש צו מוח ואחד עלם שאין צו מוח,
 ואמאי נייתי עשה [דאכילת מוח דכתיב
 ואכלו את הבשר צלילה הזה], ולידחי
 את לא תעשה, אלא אין עשה דוחה
 לא תעשה שבמקדש ע"ש. ומעתה הרי
 לאו דלא חטע לך כל עץ אצל מוצח
 ה', הוא לא תעשה שבמקדש, ואין
 עשה דעשיית סוכה דוחה אותה, ואין
 לצנות סוכה בעזרה.

אמנם בגמרא שם תירץ רב אשי
 באופן אחר, יקדש עשה הוא,

וכיון שכל עיקר הלאו לא הוי אלא
 מחמת המנזיה, אם כן העשה חמור
 מהלאו, דלא עדיף הסיבה מהמסובב,
 ודוחה העשה את הלא תעשה אף אם
 לא הוי בעידנא, ולמה חסור לעשות
 סוכה במקדש, נימא עשה דוחה לא
 תעשה ע"כ. [ועיין בצבצרא זו, בשו"ת
 בית יצחק (או"ח סימן לה אות ד),
 ובצרכת אהרן עמ"ס צרכות (מאמר
 ק"ז)].

ובאמת יש לדון בזה עוד דהוי
 בעידנא ממש, דעשיית סוכה
 לכמה פוסקים הוי מנזיה בעצמה, ולא
 רק הכשר מנזיה, וכמו שהוכיח בתשו' **רש"י**
 אבני נזר (או"ח סימן מטט) מדברי רש"י
 (מכות ה. ד"ה השתא) דחטויבת עליהם
 לסוכה לא הוי מנזיה, כיון דאם מנזיא
 חטוב לא הוי מנזיה, אלא עשיית
 הסוכה הוי מנזיה ע"ש. ועיין צביאור
 הלכה (סימן לה סעיף ח) שכתב לענין
 כתיבת תפלין, דכיון דכתיב בקרא
 וכתבתם, הוי הכתיבה גופא עלם
 מנזיה, רק דאינו גמר מנזיה קודם
 הקשירה ע"ש. ובסוכה גם כן נאמר
 העשיה בקרא, חג הסוכות תעשה לך
 (דברים טו-יג). ואם כי הקרא קאי על
 החג, מכל מקום דרשוה חז"ל (סוכה
 ט.) על הסוכה, דהסוכה נריכה להיות
 עשויה לשם החג ע"ש. (ועיין בשו"ת
 חתם סופר יו"ד סוף סימן רעא). וכיון

לאכילת קדשים. וממילא אחי שפיר גם בסוגיין, ללא קאמר כהנים אינטריכא ליה, דפטורים מסוכה במקדש, משום דסוגיא זו סצירא להו, דגם במקדש מותר לבנות סוכה.

אכילת קדשים ע"י כהנים קטנים

עוד יש לומר דמצאנן בגמרא (זבחים נט.) דאף דכהנים קטנים אינם חולקים בקדשים, משום דאינם ראויין לחיטוי, דהיינו לזריקה, דקטנים פסולים לעבודה (חולין כד:), אבל אוכלין בשר קדשי קדשים בחלקן של אציהן, דקדשי קדשים נאכלין לזכרי כהונה, וקטנים בכלל משום דכל זכר כתיב (רש"י שם ד"ה קטן). וכן פסק הרמב"ם (ה' מעשה הקרבנות י"ז). ואם כי דאיכא מצוה על אכילת קדשים, צריכין לומר דכשמאכיל לזכרי כהונה הקטנים נתקיים המצוה דואכלו אותם אשר כופר בהם. ואם כן לכאורה אין צריכין לסוכה בעזרה לצורך אכילת קדשים, דהא יכולים ליתן אותם לכהנים קטנים, שפטורים מסוכה, ומתקיים על ידיהם מצוה אכילת קדשים.

איסור ספי בידיים מדאורייתא או מדרבנן **אמנם** לכאורה יש לדון בזה, דאסור להאכיל לקטנים חוץ לסוכה, דהא אסור לספות איסור צידים לקטן

ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה ע"ש. וכתב ברב נסים גאון (שבת קלג:): דרב אשי חולק על רבא, וסצירא ליה דעשה דוחה גם לא תעשה שבמקדש, ולכן צריך שינוייה אחרונה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ע"ש. ובשו"ת בית יצחק (אה"ע ח"ב סימן ק"י אות ב') כתב להסביר טעם מחלוקתם, דבאמת לא תעשה חמור מעשה (יבמות ז.), והוי חידוש דעשה דוחה לא תעשה, ואין לך בו אלא חידושו דומיא דכלאים צנייית, ובמקדש דלא הוי דומיא דכלאים צנייית, לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה. ולמאן דאמר דעשה חמור מלא תעשה, ולא הוי חידוש דעשה דוחה לא תעשה, אף במקדש אמרינן כן עכ"ד.

ואם כן לרב אשי שפיר יש לומר דמותר לבנות סוכה בעזרה, דאחי עשה דסוכה ודוחה לא תעשה דלא חטע, דגם לא תעשה שבמקדש עשה דוחה. ומעתה יש לומר דבהא פליגי שני השיטות בהילקוט, דהא דאמרו לא חטע לך אפילו סוכה, סצירא ליה כרבא דאין עשה דסוכה דוחה לא תעשה שבמקדש, וגם לצורך מצוה סוכה אין לבנות. ומאן דאמר חג הסוכות לה' אפילו לגבזה, סצירא ליה דעשה דוחה לא תעשה שבמקדש, ושפיר מותר לבנות סוכה בעזרה

(יצמות קיד.), וגם עצורם לריכין סוכה דאסור להאכילם צידים חוץ לסוכה. אך זה אינו, לפי מה שכתב הפרי מגדים בפתיחה כוללת (ח"ב אות ט'), וצאו"ח (סימן שמ"ג מש"ו סק"א), דהוה רק איסור מדרבנן, אבל מן התורה מותר להאכילם ע"ש. ואם כן כאן דאקרא דנינן, אם הלואו של לא תטע לך אשרה, קאי גם על סוכה של מנזה, שפיר יש לומר דגם סוכה בעזרה אסורה, ואי משום מנזה אכילת קדשים, הא אפשר להאכילו לקטנים חוץ לסוכה, ומן התורה ליכא איסור לספות צידים.

אמנם צשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סימן יז) כתב, דלפי מה שמצואר צפרי מגדים שם שהטעם דהוי רק דרבנן, ולא ילפינן מדם שרצים וטומאה דאסור לספות לקטן מן התורה, משום דהוי ליה שני כתובים הבאין כאחד, ואין מלמדין משם על כל התורה ע"ש. ואם כן לרבי יהודה דצירא ליה (סנהדרין מז.; קידושין לה.) דשני כתובים הבאים כאחד מלמדין, שוב ספי ליה לקטן צידים אסור מן התורה ע"ש. ולפי זה לא יכולים להאכיל קדשים לקטנים חוץ לסוכה, דאסור לספות צידים, ולרבי יהודה שפיר לריכין סוכה לאכילת קדשים בעזרה.

ומעתה יש לומר דהילקוט (פ' שופטים) ללא תטע לך קאי גם על סוכת החג, סצירא ליה דאיסור לספות לקטן הוי רק דרבנן, ומדאורייתא מותר להאכילו קדשים חוץ לסוכה, ומקיים צאכילתם מנזה אכילת קדשים, ואין לריכין לסוכה בעזרה, ולכן גם סוכת החג אסורה בעזרה. אמנם הילקוט (פ' ראה) דדרש חג הסוכות לה' אפילו לגזוה, סצירא ליה כרבי יהודה דלספות לקטן הוי איסור דאורייתא, דנלמד מדם ושרצים, דשני כתובים הבאים כאחד מלמדין, ואי אפשר להאכילו גם לקטן חוץ לסוכה, ושפיר מרצה הכתוב חג הסוכות לה', לצנות סוכה בעזרה לאכילת קדשים. [אך יש לדון צוה מצד מה שכתב המגן אברהם (סימן שמ"ג סק"ג, וסי' רס"ט סק"א) דצציטול מנזה עשה יש אומרים דמותר להאכילו צידים, כגון ליתן לו לשמות קודם קידוש ע"ש. ועיין צמג"א (סימן תר"מ סק"ג), וצמשנה צרורה (שם סק"ה), שפסקו צסוכה לאיסור ע"ש].

*

אי מצות אכילת קדשים
אחשביה גם לענין חיוב סוכה
צוד יש לומר, דהנה ידוע פלוגמת
האחרונים, אי חיוב אכילת

נריך לאכול בשביל סוכה אם לא יראה, אבל בשביל יום טוב נריך לאכול. ואומר רבינו יהודה דנפקא מינה, כגון שירדו גשמים ואכלו חוץ לסוכה, דהשתא אם לכבוד יום טוב שפיר יא, אבל אם החיוב מנד סוכה, ציוס טוב ראשון נריך לחזור ולאכול בסוכה לאחר שיפסקו הגשמים דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, אבל בשאר ימים אינו נריך ע"כ.

והקשה צ"ל"ח שם, דמאי קשיא להו לתוס', איך אמרו אי צעי אכיל ואי צעי לא אכיל, הלא נריך לאכול מנד חיוב יום טוב, הלא משום יום טוב סגי כשאוכל כזית, ולענין סוכה מחשב זה אכילת ארעי ופטור מן הסוכה, ושפיר בשאר ימים אי צעי לא אכיל בסוכה, דיוצא סעודת יום טוב חוץ לסוכה. וכתב דנראה לדעת התוס', כיון דכזית זה חובה הוא משום יום טוב, לא מחשב ארעי, דחובתו עשאתו קבע וחייב לאכול בסוכה ע"כ. וצמרה"ן חיות שם העיר, שכן כתב לתרץ גם בשער המלך (ה' סוכה ו-ו). וצטעם המלך שם הביא כן מהשבלי לקט (סימן קיא) בשם רבינו אבגדור ע"ש. ולפי זה גם אכילת קדשים כיון דהוי אכילת מצוה, אף כזית אסורה חוץ לסוכה, דחובתו קבעתו, ולא הוי עוד אכילת ארעי,

קדשים שיעורו כזית, כמו שאר מצות התורה התלויות באכילה, דאין אכילה פחות מכזית, או דמקיים מצות אכילת קדשים גם צפחות מכזית, דעיקר מצותו שיתאכלו הקדשים, וכמו שיתבאר עוד להלן. ומכל מקום באכילת כזית קיים מצותו לכולי עלמא. וחיוב מצות סוכה הוא רק באוכל יותר מכזית, וכמבואר בגמרא (סוכה כו.). וכן פסקינן להלכה (שו"ע סימן תרל"ג-ב) מותר לאכול אכילת ארעי חוץ לסוכה, וכמה אכילת ארעי, כזית מפת ע"ש. ואם כן יכולים לאכול גם כזית מהשירי מנחות ולחם הפנים, דיוצא לכולי עלמא, ומכל מקום פטור מסוכה.

אמנם יש לדון בזה, דכיון דיוצא כזית מצות אכילת קדשים, לא מייחשב שוב אכילת ארעי, ומיגו דאחשביה לאכילתו למצות אכילת קדשים, אחשביה גם לאכילה לאסור לאכלו חוץ לסוכה. ושורש הדברים הוא בתוס' (ברכות מט: ד"ה אי) שכתבו שם להקשות, אהא דאמרו (ברכות כו.) דלילה ראשונה של סוכות חייב באכילת פת בסוכה, דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, ובשאר הימים אי צעי אכיל ואי צעי לא אכיל. והקשו דהא ציוס טוב נריך לאכול פת בשביל סעודת יום טוב. וכתבו דהכי פירוש, שאינו

נמי שם אכילה לגבי חיוב סוכה שצאה עמה יחד. ואם כן דין זה אי מותר באכילת קדשים חוץ לסוכה, דנימא דמיגו דהוי אכילה לגבי קדשים, הוי אכילה גם לגבי סוכה, בפלוגתא דתנאי תליא, ולרבי שמעון דלית ליה כולל, לא אמרינן מיגו, ושרי לאכול כזית קדשים חוץ לסוכה.

ובן הוא צנודע ציהודה (מהדו"ק א"ח סימן טו) דסברת אחשביה תלוי בפלוגתת תנאים, דמצינו צמשה (צ"ה כו): דחלה שנטמאה לא יזיס ממקומו, וברש"י דאין לתמה גם לכלבו, שאין קדשים טמאים מתצברים ביום טוב, דרחמנא אחשבה להצערתן דכתיב באש ישרף, הלכך מלאכה הוא ע"כ. אמנם רבי עקיבא (פסחים ה:) פליג על סברא זו ע"ש. וצ"ה האורז (כלל מא) האריך בזה מהרבה מקומות צ"ס, די"ש בסברא זו פלוגתא דתנאי ואמוראי ע"ש.

ולפי זה יש לומר, דהא דאמרו בילקוט לא חטע לך כל עך, אפילו סוכה, הוא מטעם דסבירא ליה דעד כצ"ה הוי רק אכילת ארעי גם באכילת מנחה, ומותר לאכול כזית קדשים חוץ לסוכה, ואין שום לורך לסוכה בעזרה לאכילת קדשים, שיכולים לאכול פחות מכצ"ה, ולכן אסור לצנות

ואריכה סוכה. [ועיין בצרכת אהרן שם, דרק על כזית דהוי עלה שם אכילה אמרינן דהמנחה קובעתו וחייב בסוכה, אבל לא על כל שהוא, שאין עליו שם אכילה כלל, אין המנחה קובעתו].

אמנם צ"ל"ח שם כתב, דצטור (סימן תרלט) לא משמע כן, שכתב דלילה הראשונה כיון שהוא חובה טפי, אפילו לא הוי למיכל אלא כזית אסור לאוכלו חוץ לה וכו' ע"ש. משמע דשאר סעודת יום טוב אף שהוא חובה יכול לאכול חוץ לסוכה אם אוכל רק כזית ע"ש. ולפי זה גם אכילת קדשים לא צעי סוכה בכזית.

סברת אחשבי' תלוי בפלוגתת תנאים **ובספר** צרכת אצרהס (פסחים ג.) כתב, דסברא זו אי אמרינן מיגו דחל לדבר אחד, חל גם לדבר אחר, זה תליא בצמחוקת של רבי שמעון ורצנן צדין אין אסור חל על אסור צכולל, צאכול נצילה ביום הכיפורים (שזעומ כד.) דרצנן מחייבי ליה על יום הכיפורים, דמיגו דאיחסר האי גברא צשחטה משום יום הכיפורים, איחסר נמי בצצילה, ורבי שמעון פוטר, דלית ליה סברת מיגו ואחשביה ע"כ. וכמו כן נימא לגבי אכילת כזית, מיגו דחל על זה שם אכילה לנגד חיוב אכילת יום טוב, חל

ובתב צו"ת חתם סופר (או"ח סי' מט) די"ש ללמוד מדבריו, דכל אכילה שאדם שבע מאותה האכילה על ידי שמתברך צמעיו, יאל ידי חובתו כמו בכזית, והוא דין חדש, והסברה נותנת קן שזה בכלל לשון אכילה דקרא. וכתב דלפי זה בשעת צרכתן של ישראל שהיה צרכה מצויה בכל מאכל שלהם, והיו אוכלים ושבעים צפחות מכזית, גם אי נימא דצכל המצות דכתיב זהו אכילה, אפשר לומר דמכל מקום צעי כזית דוקא, מכל מקום לענין שיעור צרכת המזון, קרוב לדאי דאי שבע ליה צפחות מהכי קגי, דהתורה תלי ליה בשביעה ע"כ.

ועל פי זה כתב לצאר מאמרם (צרכות כ): שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כחצת לא יאל פנים, ואחיה נושא פנים לישראל. והקב"ה השיב להם כתבתי בתורה ואכלת ושבעת, והם מדקדקים עד כזית ועד כבינה. וקשה מאי מעליותא לצרך צרכה לצטלה שאינה צריכה, ועובר בלא תשא (מ"א סימן רטו סק"ו). ולפי הג"ל יש לומר בהיפוך המובן, דמן הדין היה ראוי להם לצרך אפילו על פחות מכזית כיון שהם שבעים, והם החמירו על עצמם משום חומר לאו דלא תשא, לאכול עד כזית, אפילו שהיה קשה להם שהרי כבר שבעו צפחות ע"כ.

סוכה בעורה. ומאן דדריש חג הסוכות שבעת ימים לה', שגם לגזיה צריכה סוכה, סבירא ליה דמצות אכילת קדשים קבעתו לאכילת קבע, ואסורה חוץ לסוכה, ושפיר צריכין סוכה לאכילת קדשים.

*

אי שביעה בפחות מכזית, דינו כאכילת כזית **עוד** יש לומר, דמנינו בגמרא (יומא לט.) דארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק, נשתלחה צרכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמיגעו כזית, יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומוחיר. מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן, וההגררינן נוטלין ואוכלין ע"כ. וכתב בתוספות ישנים אומר רבי דדוקא מגיעו כפול היו מושכין ידיהן, אבל בכזית לא היו מושכין, כי דימו לקיים מצות אכילה, אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי, כיון שאין שם אלא כפול, ולא היו שביעין. ואם תאמר היכא דמגייעין כפול ושביעין כדאמרין (פסחים ג.), איך מיקיימא מצות אכילה, יש לומר דלא צעי כזית לגמרי, אלא כזית עדיף וחשיבא אכילה, ולכולם לא היו יכולין לחלק בשוה ע"כ.

לדחות להכא בשציעה תליא, מכל מקום נראה לי דתרחי צעינן אכילה ושציעה, ואם אכל בהפסקה אף ששבע לא מאטררף ע"ש.

והנה מה שכתב דכן דעת המגן אצרהס יש לדחות, דשם מיירי באוכל כזית (צלי שציעה) ביותר משיעור אכילת פרס, דקצירא ליה להכנסת הגדולה דדין זה של שיעור אכילת פרס הוא נוגע רק ליום הכיפורים, דציתובי דעתא תליא מילתא, וציתור מכדי אכילת פרס לא מיתבא דעתיה, אבל ברכה צהנאה תליא, וכיון שהחייך נהנה רביעית או כזית, גם ציתור מכדי אכילת פרס מאטררף (עיין שם במחצית השקל). ולזה שפיר כתב המגן אצרהס, דשיעור אכילת פרס אינו מלד יתובי דעתא, דהא כל איסורין שבתורה ללא תליא ציתובי דעתיה, שוין בזה ליום הכיפורים, דלא מקרי אכילה ציתור מכדי אכילת פרס. אבל באכל הרבה ושבע, יתכן דקצירא ליה דשציעה לצדה גם צלי אכילה מהני. ולכן כתב הפרי מגדים (שם) דרק אם אכל כזית דמברך ברכת המזון מלד ואכלת, אז אמרינן דיותר מכדי אכילת פרס אין מאטררף, אבל אם אכל עד ששבע, יתכן דחייב מן התורה אף שאכל מעט מעט ור"ע ע"ש. וכן נראה

ובצ"ע זה כתב גם צפנים יפות פ' בחוקותי), ואכלתם לחמכם לשבע (כו-ה), וברש"י אוכל קמעה והוא מתברך צמעיו ע"כ. וסיים עלה ונתתי שלום בארץ. והכוונה כי השלום בא צנשיאת פנים, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום, וזה בא משום שמדקדקים עלמס עד כזית ועד כצ"ה, אפילו צלי שציעה. וכיון דכתב ואכלתם לחמכם לשבע, שאפילו אוכל קמעה ישבע ממנו, אם כן חייב ברכה הוא מדאורייתא אפילו באכילת קמעה, כיון שישבעו ממנו, אם כן אין מקום לנשיאת פנים, ופן ח"ו לא יקויים וישם לך שלום, להכי אמר אף על פי כן ונתתי שלום בארץ ע"כ. - על כל פנים דברי הרב (הפנים יפות) ודברי התלמיד (החתם סופר) שוין המה, דבאוכל קמעה ונעשה שבע, חייב ברכת המזון מן התורה.

ביאור דעת המג"א בדין זה **אמנם** צמנחת חינוך (מזה ת"ל) נראה דחולק על זה, שכתב, דאם אכל הרבה ושבע, אף אכל בהפסקה ולא אכל כזית צכדי אכילת פרס, נראה דאינו חייב גם כן מן התורה, דכתב ואכלת. וכן כתב המגן אצרהס (סימן ר"י סק"א) דלא כבעל כנסת הגדולה, ואף דהמגן אצרהס כתב דשוה לשאר איסורים, וזה יש

כטעימה, וכיון שעיקרו של מאכל הוא לשציעה, צודאי ששיעור שציעת כזית ממשיצה התורה לאכילה. וצודאי שאין כל אדם שזה שיעור זה, כי הכל תלוי לפי מזגו של האדם, ויש אדם שמן ששיעור שציעתו הוא יותר ממי שאינו שמן. וכמו כן אותו אדם עצמו, אין שיעור שציעתו דומה מיום ליום, שתלוי במה שאכל מלפניו. וכמו כן אין כל המאכלים שוים, שיש מאכלים שמשציעים יותר. וכיון דאי אפשר ליתן לכל אדם ולכל מאכל שיעור שונה, על כן קבעה התורה שיעור של כזית שהוא בגדר שציעה לרוב בני אדם הברואים. ולכן גם זקן וקטן, או מי שאכל מתחלה בשר חגיגה, חייב לאכול כזית מפקתו, דלא ניתנה תורה לשיעורין.

אמנם לדוגמא אם ישחנו הטבעים, ומעתה גם חצי כזית ישציע כמו כזית מתחלה, סבירא ליה להחמס סופר דגם זה יחשב לאכילה, כיון שזה עולה בחשיבותו מעתה כמו כזית, שמשציע לכל באי עולם דוגמת הכזית. ולכן צעת צרכתן של ישראל, שהיה הצרכה מצויה בכל מאכל שלהם (כלשון החמס סופר), גם זה חשוב כאכילה. -

וכמו כן צנוגע למזות אכילת קדשים, כאשר בכל הקדשים היה פול משציע כמו כזית לכל אחד, יוצאין המזוה גם באכילת פול, שזהו במקום כזית.

מהמנחת חינוך (מזוה שיג אות צ') שהצין כן בצדרי המגן אברהם.

ישוב דברי החת"ס מקושית האחרונים וע"ל כל פנים החמס סופר מנדד לומר, דהגם דשיעור אכילה בכל התורה הוא בכזית, מכל מקום אם נעשה שצע מפחות מכזית, דינו כאכילה כזית. וצליקוטי הערות (שם אות ו') כתב שהאחרונים הקשו על זה, חדא, ממשה (פסחים זא). דאין שוחטין פסח על זקן שאינו יכול לאכול כזית, הרי דאף ששצע מפחות מכזית, מכל מקום לא מקרי אכילה (חלקת יואב י"ד סימן ט'). וכמו כן אמרו (סוכה מז): גבי קטן דאין שוחטין עליו את הפסח, אלא אם כן יכול לאכול כזית עלי. ועוד דהא פסח מלכותו שיהיה נאכל על השוצע (פסחים ע.). ועל פי רוב כשאוכל מוקדם בשר חגיגה, כשהולך לאכול הפסח כבר הוא קרוב לשוצע, אם כן יהיה חשוב אכילה פחות מכזית אם משלים צוה השציעה, ובאמת מצוה צפסח דצריך כזית דוקא (בית יהודה (הגספח לספר חמדת ישראל ח"צ) מזוה ח' דף ו').

וגראדה צצואורו, כי הנה התורה קבעה באכילה שיעור כזית, ומסתברא דכך שיערה תורה שהנהא של שיעור כזית חשיצה כאכילה ולא

בחייב ברכת המזון בשביעה בפחות מכזית ודהנה כל זה נוגע לענין שיעור אכילה שצכל התורה, דיט לדון דצשצע ממנו הוי אכילה גס פחות מכזית. אמנס שוב כתב החתם סופר דגס אי נימא דצכל המצות דכתיב צהו אכילה, צעי כזית דוקא, מכל מקום לענין שיעור צרכת המזון קרוב לודאי דאי שצע ליה צפחות מהכי סגי, דהתורה תלי לה בצשיעה ע"כ. וצליקוטי הערות (שס אות ח) הביא משו"ת כתב סופר (או"ח סימן לא) שפקפק על זה, דכיון דאכילה גס כן כתיב, ואכלת ושצעת, אין אכילה פחות מכזית, הגס דדרשינן אכילה שיש צה שציעה, אצל על פחות משיעור אכילה שצתורה מנח לן ע"כ. וכן תמה צשו"ת קרן לדוד (סימן מח אות צ').

וגראה דמה שכתב החתם סופר, בצרכת המזון שאני משאר המצות, דהתורה תלי לה בצשיעה, יש לפרשה צשני פנים, חדא, דהן אמת דאכילה הוא תמיד צכזית, אצל בצרכת המזון יש חיוב מצד ושצעת. ועל זה שפיר יש להקשות כנ"ל דמכל מקום גס ואכלת צעי, ואין אכילה פחות מכזית. אך יש לומר עוד צכוונתו, דגס אי נימא דצכל מוקם שנאמר אכילה צתורה, אינו פחות מכזית, גס אי שצע ממנה, דהקפידה תורה על

שיעור כזית דייקא, ואינו תלוי האכילה דהשציעה. מכל מקום האכילה שהצכירה תורה בצרכת המזון, צודאי שחשיצות אכילתה נמדד צחשיצות שציעתה, שהרי השציעה מחייצת הצרכה, ואס כן אכילה זו קרוב לודאי שמשונה משאר שיעור אכילה שצתורה, וצצרכת המזון חשיצות האכילה תלוי לפי שציעתה, והגס שצדרך כלל שיעורה צשציעת שיעור כזית, מכל מקום צעת צרכתן של ישראל, שגס פחות מכזית השציע ככזית, גס זה לאכילה נחשצה, וקרינן ציה גס 'ואכלת' וגס ושצעת.

לשון אכילה באכילת רשות אי הוי גס בכל שהוא ודהנה צקרן לדוד שס כתב עוד, דיט מקום לדברי החתם סופר, על פי מה שכתב הפרי מגדים (צפתיחה כוללת לה' שחיטה אות צ) לגבי הא דכתיב וצצחת ואכלת, דעל עשה זו חייב גס צכל שהוא, ואף דכתיב ואכלת, האי אכילת רשות הוא, ועד כאן לא אמרינן כל מקום שנאמר אכילה צכזית, אלא צמניעה או צציווי, מה שאין כן בצכילת רשות ע"כ. ואס כן בצרכת המזון אף דכתיב ואכלת, פירושו גס כל שהוא. אלא שכתב דהא גופא צריך עיון, מהא דדרשינן (צרכות מט:) ואכלת ושצעת, אכילה צכזית, אף דקרא בצכילת רשות איירי. וכתב

התורה הכל בשציעה תליא מילמא, וכדעת התוס' ע"ש. ואם כן החתם סופר דקאי על גמרא הנ"ל, שפיר כתב דגם באכילת פחות מכזית ונעשה שצב, יש לו לצרף. וכן להלכה פסקינן שאין חיוב דאורייתא אלא בכדי שציעה, ודרשות דקראי הוי רק אסמכתא (עיין במגן אברהם סימן קפד סק"א).

חיוב סוכה כשנשתלחה ברכה
בלחם הפנים שאוכל לשבוע

והיוצא לנו מזה, דהיו זמנים צבית המקדש שנשתלחה ברכה בלחם הפנים, עד שיש אוכל כזית ושצב, ויש אוכלו ומותר. ומסתבר דבזמן כזה אין אכילת כזית אכילת ארעי אלא קצב, דהא שצב ממנו, ומכל שכן כשעוד מותר, ושפיר אכילה זו מחוייבת בסוכה כאכילת קצב. ומעשה הא דממעטינן סוכה בעזרה, היינו בהזמנים שלא היה ברכה זו, וכיון שחיוב אכילתו הוא רק כזית, אין צריכין לזה סוכה, דעד כביצה הוי אכילת ארעי, והא דמחייבין בסוכה, היינו בזמן שהיה משציע כסעודת קצב, ואז באמת הוצרכו לסוכה.

מצות עשה דאכילת קדשים אי שיעורו בכזית ודבגה בחיוב אכילת קדשים, אי שיעורו בכזית ככל חיוב שיעורי

דכזר העיר כזה הגאון צעל שואל ומשיב בהגותיו על הפרי מגדים ליו"ד ע"כ.

אב"ד באמת אין משם קושיא, דהא מצואר בתוס' (שם ד"ה רבי) דמדאורייתא צעינן שציעה גמורה וכו', והני קראי אסמכתא בעלמא נינהו ע"ש. ואם כן בפירושא דקרא שפיר יש לפרש ואכלת ושצבת, דכולל גם אכילת כל שהוא, שאם נעשה ממנה שצב, חייב בצרכת המזון, דאכילת רשות בתורה הוי גם כל שהוא. ובדאי דרבנן לא אחי לגרוע מדברי תורה אלא להוסיף, דבאכילת כזית גם כשאינו שצב יש לצרף, ורבי מאיר סבירא ליה מלד הסברא לחייב בכזית, ורבי יהודה מחייב רק כביצה, ואלא כדי למצוא על זה אסמכתא בקרא, על זה אמר דגם כאן יש אסמכתא, דכיון דכתיב ואכלת, וצדך כלל צדיני תורה הוי אכילה בכזית, אבל אין זה פירושא דקרא מן התורה. [אמנם הרשב"א (ברכות מח.) חולק על התוס', וסבירא ליה דהוי דרשה גמורה, ולרבי מאיר מן התורה יש חיוב באכילת כזית ע"ש. ולצדדיו גם באכילת רשות הוי כזית, ודלא כהפרי מגדים הנ"ל. אך הרשב"א שם כתב, דדעת רב עוירא שאמר שהן מדקדקין עצמן עד כזית עד כביצה, חולק וסבירא ליה דמן

אכילת תורה, או סגי גם בכל שהוא, יש צוה פלוגתת האחרונים, דבגמרא (יומא לט.) אמרו, דנשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם וצלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול וכו' ע"ש. וכן הוא בגמרא (פסחים ג:) חד אמר הגיעני כפול מלחם הפנים ע"ש. ולכאורה מבוחר דאין צריכין לכזית, וסגי גם בכל שהוא. ובתוס' ישנים שם הקשה, היכא דמגיע כפול, איך מיקיימא מצות אכילה, יש לומר דלא צעי כזית, אלא כזית עדיף וכו' ע"ש.

אכל כזית צדדי אכילת פרס כמנחתו. ובדאי אי היה אפשר אחר כך שיאכל כל כהן ממנו כזית, כל אחד מקיים מצות עשה באכילתו, אך הואיל ואי אפשר, ממילא לא קיים שוב אחד מהם מצות עשה באכילתו. וכן בכל הקרבנות ומנחות, הכהן גדול נטל חלק בראש ואכל כזית, או לכל הפחות הכהן המקריב שבו עיקר מצוה, הוא אכל כזית ממנו, והשאר מתחלק לכהנים ע"ש.

ובספר מוצל מאש (סימן נא) כתב, דמהרמב"ם (ה' מעשה הקרבנות י-טו) שכתב, אצל הסולת אם יחלקוה וכו', משמע דחולקין אפילו אינו מגיע אלא מעט ע"ש. ובספרא (פ' זו ג-יא) מצות תאכל מה תלמוד לומר, לפי שנאמר יאכלוה אין לי אלא כולה, מנין אף מקצתה, תלמוד לומר תאכל אפילו כל שהוא ע"כ.

אך בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן קמ אות ג) כתב, דאין חיוב מצות עשה על האוכל קדשים שיאכל כזית, דאם כן לא היו רשאין לחלק הקדשים לכמה כהנים שיגיע לאחד כפול, ואין שום אחד מהם מקיים מצות עשה בכל הקדשים, חוץ מפסח שבו מחוייב כל אחד לאכול כזית, אצל שארי קדשים מצות עשה הוא שיהיה זה הלחם הפנים או המנחה והחטאות נאכלים ולא יותירו ממנו, ובהצטרפם יחד לאכלו כולו, נתקיים מצות עשה ואכלו אותם אשר כופר בהם. ומכל מקום מי שמגיעו כפול ושצע ממנו, או כזית אפילו אינו שצע ממנו, הוא ליה אכילה ומצוה חשובה היה חולק, אצל כשמגיע כפול אינו אלא סניף למצות עשה על ידי צירוף כולם וכו' ע"ש. ופשטות לשונו נראה דאין שום

אמנם בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן מט) פשיטא ליה דצריך כזית, אלא דסגי באכילת כזית אחד על ידי כהן אחד מכל הקרבן. ובדאי אי לא היה נאכל מלחם הפנים אלא פולין פולין, לא היה מתקיים מצות עשה של אכילתו כלל, אצל באמת הרי הכהן גדול נטל חלק בראש (יומא יז:), ואיהו

כזית, וסגיי גם בכל שהוא, אלא שיהא נאכל כולו על ידי הכהנים. ולדעת החתם סופר (סימן מט) מצוה על כהן אחד לאכול ממנה כזית, ושאר הכהנים, אם אכלו כזית קיימו גם הם מצות אכילה, ואם לאו, קיימו רק המצוה בצירוף כולם. ולדברי החתם סופר (סימן קמ) יש לומר, או דקצירא ליה כמזל מאש, או דקאי רק על שאר הכהנים, שעליהם אין חיוב כלל לאכול כזית.

והגב כזר הצאנו לעיל, דגם קטן מותר לאכול קדשי קדשים רק אינו חולק. ולדברי המזל מאש שאין חיוב על קדשים רק שיהא נאכל, תיתי מהאי תיתי, אחי שפיר דגם קטנים יכולים לאכלו, דעיקר הקפידה אינו על חיוב אכילה אלא שיהא נאכל זוכרי כהונה. אמנם אי נימא דיש חיוב על הכהן לאכול כזית קדשים, איך נותנים לקטן דאינו צר חיובא, ומצטלים הכהנים מצות עשה.

ובתב לצאר צמנחת חינוך (מצוה קלד אות א), משום דאין המצוה שהכהן שנטל חלקו צמנחה שיאכלנו כולו, רק המצוה שיאכל ממנו כזית כמו כל מצות עשה דאכילה, וכמו אכילת פסח דכתיב (שמות יב-ט) ואכלו, ויוצא ידי חובתו בכזית, ואחר זה אינו

חיוב צשיעור אכילת קדשים, אלא שיהא נאכל, ודי גם בצולין פולין, וכדברי המזל מאש.

אמנם יש לומר דגם כאן מודה דכהן אחד צריך לאכול ממנו כזית, וכמו שהציה שם ראיות לזה, אלא כאן יצא לחלק, דאחר שנאכל כזית על ידי כהן אחד, שוב אין מצוה על שאר הכהנים שישתדלו לאכול כזית שקיימו מצות אכילה, דאם כן לא היו רשאין לחלק להכהנים אלא כזיתים. אלא אחר שנאכל כזר ממנו כזית, אין שום מצוה עוד על שאר הכהנים באכילת כזית, אלא שיצטרפו יחד לאכלו, אך כאשר הגיע לו כזית היו אכילה חשובה יותר לפניו. ועיין בחידושי חתם סופר (נדריס יז). שכתב, דצמנות עשה דאכילת קדשים, ואכלו אחתם אשר כופר בהם, נהי אם מגיע לכהן אחד כזית אחד קיים מצות עשה באכילתו, מכל מקום כשמגיעו כפול, על כל פנים מתקיים מצות אכילת קדשים ההוא צין כל הכהנים בצירוף, ועל ידי כולם נעשית המצוה עשה וכו', דבאכילת קדשים אינה מצוה אלא שיתאכל הדבר ההוא כולו ולא יותרו ממנו ע"כ.

ע"י כל פנים היוצא לנו מזה, דלדעת המזל מאש אין חיוב אכילת

מנזוה עוד יותר רק מנזוה לאכול שלא
 יבא לידי נותר ומותר ליתן לקטנים,
 הכא נמי מנזוה על הכהנים שיאכלו,
 היינו שיאכלו כזית, ויותר מזה יכול
 ליתן לקטן ע"ש.

ובצרתה יש לומר דהילקוט (פ'
 שופטים) דאין לעשות סוכת
 החג בעזרה, הוא משום דסצירא ליה
 דאין חיוצ אכילה בקדשים אלא שיהא
 נאכל, וממילא יכולים ליתן כולו לקטנים,
 ואין צריכין סוכה לאכילתו. אמנם
 הילקוט (פ' ראה) דדרש חג הסוכות
 לה' אפילו לגבוה, סצירא ליה דיש חיוצ
 לאכול כזית מכל מנחה על כל פנים
 לכהן אחד, אלא השאר יכולים לאכול
 פולין פולין, או על ידי קטנים, ושפיר
 צריכין סוכה בעזרה לאכילת קדשים.



נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' ישראל ווינגארטן הי"ו
לע"נ אביו מוה"ר אברהם ב"ר יעקב ע"ה
נפטר א' דחזה"ט סוכות תש"ע לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה
ולרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת הנכדים
התאומים אצל חתנו הר"ר דוד וועקסלער נ"י

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' אהרן צבי עלבוין הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת הנכדים התאומים
אצל חתנו הר"ר נפתלי מנלה נ"י

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' יעקב לייב קויפמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהיכנס בנו הב' שמעון נ"י לעול התורה והמצות

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' אברהם אויש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' ישראל חיים שפארן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהיכנס בנו הב' מנחם דוד נ"י לעול התורה והמצות

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' חיים יודא שפיטץ הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהיכנס בנו הב' אלי' בצלאל נ"י לעול התורה והמצות

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' אבא פיש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' אברהם בנימין ווייס הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שלום בערקאוויטש הי"ו
לרגל הכנס בנו נתן מרדכי נ"י
בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יואל יצחק וועבערמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אברהם שטרייכער הי"ו
לרגל הכנס בנו חיים ברוך נ"י
בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יואל שטרייכער הי"ו
לרגל הכנס בנו שלמה נ"י
בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה
להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

718.387.5770